OYF'N BREG VAYSEL :

Fishl Bimko

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

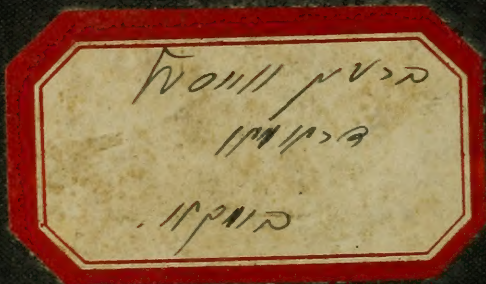
•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

פ. בימקאָ.

אויפ'ן ברעגווייסעל

דראַמע אין 3 אַקטען.

וואַרשע 1921.

אויף אמעריקע ביי: M. Ceshynski

אויף ענגלאַנד, פראַנקרייך, דייטשלאַנד, סקאַנדינאַוויען און אַנדערע מלוכות ביי
Jehude Schaiak, Copenhagen, Frederiksberg Alle 28.

וועגען איבערזעצען, און אַלע אַנדערע ענינים: שפּילען דורך חברוה, פֿאַראיינען ·
אָנצופֿרעגען זיך ביים מחבר, אויפ'ן אַדרעס פֿון פֿאַרלאַג:
„די צייט".

ד ר ו ק ע ר יי
ברידער וואָיציקיעוויטש
וואַרשאָ, נאַלעווקער קראָמען,

פערזאנען:

גבריאל — אַ יוד פון אַ מאה. געווען פריץ פון הויף.

שרה'לע — זיין אייניקעל, אַ יתומה.

ד' הענעך — זיין זוהן. אַ יאָהר זעכציג. פריץ.

קלאַרא — הענעכ'ס צווייטע פרוי. דרייסיג יאָר.

ברוך }
איגנאַש } קינדער פון ערשטען ווייב.
יאַנוש }
מאַניע }

אַלעק — אַ יונגעלע

גיטעלע — ברוכ'ס ווייב.

בראָנקע — אַ טאָכטער פון אַ שכנישען פריץ.

פאַכטער
פאַכטערקע
וויסקראַביק — זייער שטוב באַשעפעניש.

פויערים. פויערטעס.

צייט: 1913

אָרט: פוילען.

ערשטער אַקט

רעכטס: אַנ׳אַלט, גרוי-פֿאַרביק פּויליש הויז; האַלב-קרעטשמע, האַלב-הויף, מיט אַ באַזונדער ספּעציפֿיש אַלט-פּוילישען חן; גרוי די ווענט, מיט שימעל און שוואַמען באַדעקט.

אַ קליין ביסעל אַרונטער — שייערס, שטאַלען, אַ שטיקעל פּלויט, אַ בודקע פֿאַר אַ הונט, אַזוי כּסדר, — דער המשך פֿון הויף. לינקס: אַ וואַלד. אָפּגעהאַקטע ביימער. פּיעניעס. אין הינטערגרונט — אַ באַרגעל מיט אַ שוואַרצען אייזערנעם צלם. צופּיסענס — אַ רינטשקעלע.

אַוועגנט׳ס, די זון זעצט זיך.

פֿון הויף הערט זיך ס׳ זדר׳ז יגע שפּילצן פֿון פּוילישע מאַזורקעס.

יאַנוש

מיט אַ בליך מיידעלש ...ײַ, אָנגעכון אין אַ שוואַרצע בלוזע, זיצט אויף אַ פּיען, מאָלט שטאַרק איבערגענומען.

אָלעק

אַ מאָגער יונגעלע, קאַפּריזנע, רײַסט די קייט פֿון דער בודע.

נעראָן, קום אויף האָזען!

ס׳הערט זיך אַ בילען פון אַ הונט, ער אַנט-לויפט שפּעטער אין װאַלד.

שרה׳לע

קומט פון װאַלד, אַ דראָבנע מיידעל

יאַנוש, יאַנוש, וואָס מאַלסטו ?..

יאַנוש

ש-ש-ש... שטילער, שרה׳לע... די פאַרבען גײען אויס...

שרה׳לע

מיט דער זון, יאַנוש ?..

יאַנוש

יאָ... ס׳באַרגעל בלענט נאָך... אָ... די זון גייט ערשט אַראָפּ דער־פון... מיט׳ן צלם זיך געקושט... און שווייגענדיגער געוואָרען... זיין סוד מיטגענומען...

שרה׳לע

אָ... און די רויטקייט הענער... אַרויפצוציהער... איבער די ביימער... אַך, די שפּיצענביימער זענען פון געלען גאָלד !..

יאַנוש

אַ... ס׳לעשט זיך אָבער מיט׳ן קוק... און ס׳ווערט אַלץ מער גרויער... מער גרויער...

שרה׳לע

מנחה-צייט... ס׳בלישטשעט שוין דער טוי... קינדערש-צאַרט כ׳האָב ליב אַראָפּצוואַרפען די שיך, און אַרויסלויפען באָרוויס אויפ׳ן טוי, טרעטען אויף אים...

יאַנוש

קוק: די זון קומט אונטערן וואַלד אַרונטער, לייכט אים אַדורך, און ס׳ווערט העל צווישען די ביימער... זעה: די העלקייט צווי־שען די ביימער !.. ס׳אַראַ העלקייט ?..

שרה׳לע

און ס׳וואַסערל איז פיאָלעט...

יאַנוש

קוועלט נאָר פון די זשאַבעס...

שרה'לע

ס'פעלט נאָר אַנ'אַלטע פויערטע זאָל דאָ ערגיץ זיצען, און וואַ-
שען גרעט...

יאַנוש

און אַ באָבע אויך... זי וואַשט, אָ... איר זוהנ'ס רויט העמדעל,
וואָס ער האָט אויסגעטון ביינאַכט...

שרה'לע

אַ שאָד: די קלעפּ וועלען זיך נישט אַרויסהערען דאָ, פון בילד,
וואָס ס'וואַסערל האָט געהערט...

יאַנוש

אָבער די רויטקייט זעהט זיך, אָ, וואָס ער האָט מיט זיין
בלוט די ערד באַפּאַרבט; ביינאַכט אין וואַלד, פאַר פּוילענ'ס
גאָב...

שרה'לע

יאַנוש, און אַ-שוואַרצע ראָב?.. ס'פעלט אַ שוואַרצע ראָב?

יאַנוש

אַרויפצוציהער אַ ביסעל, וואו ס'ווערט נאַכט; די ראָב איז —
נאַכט...

שרה'לע

און אַ קאָסע, יאַנוש, אַ קאָסע?..

יאַנוש

איז ס'בליצען פון דער נאַכט... דער בלאַסק... דער גלאַנץ פון
דער קאָסע ליגט אויף אַלעם אויסגעגאָסען... ווי פון חלפים!..

שרה'לע

די פּוילישע קאָסע.

יאַנוש

איז געווען געשליפען ווי אַ בריליאַנט ; און אויסגעריבען זיך.. פאַראָסט שוין... מיט זשאַווער...

שרה'לע

אַ שאָד : מ'וועט נישט פיהלען דעם ריח פון בלוט, וואָס האָט אַראָפגעטריפט...

יאַנוש

די לופט, אָ, איז די געלקייט... שוועבעל... ברודיגער שוועבעל-רויך...

שרה'לע

אַ—אַ—כ'האָב געמיינט : ס'איז די דעמערונג פון וואַלד !.. דער וואַרימער נעפעל פון צווישען די ביימער...

יאַנוש

איז אַראָפצוציהער... אָ... אָ... דער נעפעל איז געמיינט : די תפלה פון בין-השמשות... די טיפע הייליגקייט, וואָס ציטערט-אויף ביי איטליכען גרעזעלע...

שרה'לע

יאָ... אַ שאָד נאָר: ס'געבעט וועט נישט געהערט ווערען, און נישט ס'געזאַנג...

יאַנוש

יאָ : אָבער מ'פיהלט זי... עטליכע שאַרפע פלעקען... צעשוואו-מענע גופים... ס'זאָלען פויערים ליגען אויף די פעלדער... די פנים'ער אויף דר'ערד ... אַ תפלה בלחש ... אָהן ווער-טער...

שרה'לע

אַ ניגון... אַ בלייכע מעלאָדיע... אַ שאָד נאָר: ס'הערען זיך נישט די גלאָקען אויפ'ן דאָרף...

יאַנוש

אוין... אויך... אויפ׳ן ברעג פון וואַסער׳ל... קוק: די גראָזען עטוואָס איינגעבויגען, זיי זאָלען זיין געגלעט פון קלינגען!.. און די בלעטלעך ציטערן אויף דיביימער... אָ... אַ ציטער צווישען די בלעטלעך... אַנ׳אומרוהה... ס׳שפירט זיך ס׳קלינגען ...

שרה׳לע

די לעצטע מלחמה... פויזע פוילען׳ס שיף איז אונטערגעגאַנגען... ס׳הארץ האָט אויפגעהערט צו קלאַפּען...

יאַנוש

בעמט זיך מאָלען אויפסניי

ש־ש־ש... די זון קומט מיר אַוועק... כ׳האָב נויטיג ס׳שטיקעל זון.

גבריאל

שטעקט אַרויס זײַן גרייז-גרויען קאָפּ אין דאַך-פענסטערל

אָ — האָ! שר—ה׳לע!..

שרה׳לע

אָ—האָ!.. זיי—דע — לו!..

גבריאל

באַהאַלט נ׳קאָפּ צוריק אונטער׳ן פענסטער

שרה׳לע

ער שפירט אַזוי די צייט, דער זיידע, פון מנחה דאַווענען...

יאַנוש

אין מאָלען

יאָ...

שרה׳לע

נאָך אַ ווײַלע

ס׳קען נאָך זיין אַ מענש גרויער?..

יאַנוש

טאַקי ווייס, ווי ס׳בליהונג אויף די ביימער...

שרה׳לע

ווי ליב כ׳האָב די באָרד זיינע, יאַנוש, און מורא פאַר די אויגען...

יאַנוש

אים אויסגערונען !.. ער מאַכט די ברעמען אויף — טיפע לעכער פינסטערע, ווי פוילענ׳ס מזל אין דער וועלט !..

שרה׳לע

און פוילענס ליכטיגער שטערן איז דאָרט אין זיי פאַרלאָשען געוואָרען...

יאַנוש

הערט אויף מאָלען

אַ סך געקלערט דאַריבער,
איבער די שוואַרצע גרובער,
און וואָס מער געקלערט —
זיך וועניגער ראיות געמערט!..

שרה׳לע

אין זיין יונג האַרץ
איז דער אויגען-קוואַל
טיף און שוואַרץ —
ווי אַ גרעלער שטראַל,
אויף פוילענ׳ס טיפע עיקר...

יאַנוש

קעלטער
אין גוף, פון דרויסען;
און עפעס ווי אויסגעגאָסען
אין אַ פאָרם:
הויך, ברייט,

אַ קליין ביסעל צעשטרייט,—
קוקען לעכער שוואַרצע צווײ,
ווי אַ טיף אימה'דיג געשריי
אין שטורעם —
צו דער וועלט!..

שרה'לע

ער קווענט נאָך,
ווי אַ קינד
אויף יעדער גוטער בשורה,
אַז פוילענ'ס שטאַרקע מאַכט,
איז נישט אויף תמיד צו קבורה
געוואָרען געבראַכט...

מאַניע

פון הויף

טאַטעלו!.. קומט אפּער טאַטעלו?..

שרה'לע

אין שטוב, דיין טאַטעלו.

מאַניע

שוין געזוכט אין שטוב.

יאַנוש

אין דער לעצטער זיך פאַרמאַכט...

מאַניע

נישט געזעהען שוין פון האַלבען טאָג-אָן... לויפט אין שטוב, רופענדיג.
פון דאָרט טאַטעלו?..

שרה'לע

צעטראָגען שטאַרק... האָט צרות פון הויף... און פון ברוך...
געקומען ברוך, אַ?..

יאַנוש

שלאָפט אין דרינען... אַודאי מיד פון וועג...

שרה׳לע

כ׳האָב פאַרגעסען: דער זיידע וואַרט דאָרט אויבען, כ׳זאָל א־ם כירען מנחה דאַוונען!.. אָ—האָ!.. זיידעלו!.. אָפּ אין הויי

מאַניע

ברענגט אַרויס הענעכ׳ן

טאַטעלו, פאַר וועמען זיך באַהאַלטען, כאַטעלו?..

ר׳ הענעך

אַ דיקער יוד, אַ שעהנער מענש. די באָרד—אַש־גרוילירך, דאָרפּיש־פריציש אָנגעכון פאַר זיך, טאַכטערלעך; כ׳זוך די לעצטע צייט אַנ׳אָרט, ו א כ׳זאָל זיך פאַר מיר אַליין קענען באַהאַלטען...

יאַנוש

ס׳איז שווער אַזאַ אָרט אויסצוגעפונען!..

מאַניע

פאַרוואָס, טאַטעלו, איז שטעהן געבליבען די מיל אַטע-לו?..

יאַנוש

טאַקי אויך געוואָלט פרעגען.

ר׳ הענעך

אַ האַרבע שאַלה... מ׳בריך צוגעהן פרעגען ביים דאָרף. פאַר זיך איז ס׳דאָרף שטום און רעט נישט... נו?

יאַנוש

מ׳האָט אָפּגעלאָזט ס׳וואַסער, און דער „זאַסטאַוו" איז אויפגע-הויבען...

ר׳ הענעך

און די זעק מיט תבואה באַוועגען זיך... די מיל איז פאַר-

לעגט... מ׳קען אַ טריט נישט אַדורכגעזען... אין ס׳וואַסער אָפּגע־
לאָזט ווי אין מיטען ווינטער... אין מיטען ווינטער...

יאַנוש

ס׳איז עפּיס אַ ברוגז אַרויסגעקומען ?..

ר׳ הענעך

ברוגז.. לעג זיך אונטער, ווי אַ נבֿלה — און מ׳טרעט אויף דיר,
כּ׳לאָז טרעטען... און ס׳איז אויך קיין פּעולה נישט... ניין...

מאַניע

ווער טרעט טאַטעלו, ווער טרעט?..

ר׳ הענעך

קושט איר אין קעפּעל

צו שווערע דאגות פאַר אַ יונג קעפּעלע... צו שווערע דאַגות..
ווי לאַנג ס׳איז זומער... זומער-פייגעלעך פליהען... פליה... קינ־
דעלע, זיי דו אויך אַ זומער-פייגעלע...

יאַנוש

ס׳דריקט עפּיס... יאָ... כ׳שפּיר: ס׳דאַרף איז נישט מיט אַלע־
מען !..

ר׳ הענעך

אַ חולאת... אום-הם... עך !.. אַ צרעת ! אַ שווער צרעת... אין מי־
טען העלען טאָג לאָזט דער מילנער אָפּ ס׳וואַסער... און... הלך
לעולמו !.. נישט מיין מענש מער...

מאַניע

פּאַרוואָס, טאַטעלו ?.. פּאַרוואָס ?

יאַנוש

אפשר, אַנ׳עולה געטון ?..

ר׳ הענעך

יאָ... אַ סך עולות געטון מענשען, אייער טאַטע !.. בפרט אויפ׳ן

הויף... די שפייכלער תמיד אָפּען... און ס׳געהט קיינער נישט
אַרויס מיט אַ ליידיגע האַנט... כּל דכּפין—נעמט זיך אָן; ווער
אַ זעקעל מעהרען... אַ ביסעל קרויט... בוראַקעס... אַ ביסעל
שפּייז... קיינעם נישט אַרויסגענומען פון דער האַנט נאָך... חלילה,
אָדער, אַ שלעכט וואָרט צוגעטיילט...

אַנוש

פאַר גוטסקייט טאַקי...

ר׳ הענעך

כ׳קען נישט אַנדערש; ס׳רחבות אויפ׳ן הויף, כּמעט ווי אַ מסורה פון זיידען עלו-השלום... אַ ירושה אַזאַ: אַ ברייטע האַנט... מאַלע... אפשר אַ שלעכטע ירושה? מ׳ברויך טאַקי זיין איינגעהאַלטען... האָבען צוגעמאַכט די האַנט... אַ פּויסט... מילא... איז טאַקי נישט גוט: מ׳ברויך האָבען אַ פויסט, און מ׳קען איר נישט מאַכען?.. די האַנט איז ליידיג, און פאַרמאַכט זיך נישט?

אַנוש

ס׳איז שוין אַלע מאָל אַזוי: מ׳באַצאָלט פאַר גוט׳ס מיט שלעכטס... מיט שטיינער...

ר׳ הענעך

און שווערע שטיינער... און פאַלען אַראָפּ מיט אַזאַ אימפּעט... מ׳מוז נאָר שטעהן, און קוקען: וואו זיי פאַלען?.. און זיך דרעהען, בייגען, זעהען אויסמיידען זיי... אָדער... ס׳וועט נישט מיידען... אַ שטיין וועט טרעפען... און לעכערן... און צעבלוטען... אויפהאַקען נ׳קאָפּ... מ׳קען אייביג שטערען אין מלחמה?.. פּויזע. אַ מלחמה זיך אָנגעהויבען—אַ שווערע... געשיקט איגנאַש׳ן איבער׳ן דאָרף אויפשטעלען מענשען צום היי, און אים באַפאַלען... מיך וואָלטען זיי אפשר געוועהן צעריסען...

אַנוש

דער טאַטע וועט דאָך נישט געהן...

ר׳ הענעך

און איגנאַש׳ן ?.. אַ מראכה: איגנאַש איז אַ לייב... אויפגעשטאַנען אויף אַ לייב... ענדערט און קוים איפּ׳ן דריטען וויאָרסט באַקומען הענט...

יאַנוש

נישט אומעטום, נאָך...

ר׳ הענעך

אַ טובה געטון... גוט צו לעבען אויף יענעם׳ס חסד..

מאַניע

טאַטעלו, וואָס ווילען זיי ?.. טאַטעלו!..

ר׳ הענעך

קושט איר אין קעפּעל

ווילען אַ סך... גיבער די כחות...

יאַנוש

האָבען אַ טענה עפּיס ?..

ר׳ הענעך

אַ וואַזש-ע טענה... יאָ... כ׳בין אַ גר... נו ?.. באַשר בכן, אַ יו-דישער הויף?.. כע-כע !.. ווען זיי זענען נאָך קליינע ציציקלעך געווען, די אייגענע פּויערים, און ווי די ציגען אַרומגעשפּרונגען אין די העמדלעך,—איז שוין דער הויף אַזעלכער געווען... און דער זיידע—אַ תישם... יאָ...

יאַנוש

כ׳געדענק: די אייגענע פּויערים—ס׳האָט אַזוי פיל דרך-ארץ גע-האַט !..

מאַניע

און מיר בלימעלעך אין קאָרן אויפגעקליבען ?

ר׳ הענעך

אַצינד פון אַ פּריש יציאת מצרים האָבען צו דערצעהלען !..

נעם דעם הויף, ס׳פעלד, און דאָ, – געה אַרויכ, לך אל ארץ מלדתך !.. יאָ... און מנהיג ?.. וואו נעמט מען היינט אַ משה— וואָס זאָל פירען ?.. שעפסען זענען מיר אָהן אַ פּאַסטוך, טאַ-טע... פּאַר׳מרה׳שחורה׳ט

מ׳זעהט: פויערים מיט די קאָסעס אויף די אַקסלען אָנקומען, און געהן גלייך אין הינ-טערגרונט, אין הויף אריין

ר׳ הענעך

נאָך אַ ווײַלע

קומען שוין אַראָפּ פון פעלד נאָכ׳ן היי-שניט! מ׳ברויך זיי באַ-צאָלען שכר-יום—מ׳טאָר נישט אויפהאַלטען !.. רופט אין שטוב איג-נאַש ! הו-ם... טרייבט זיך אַלץ אַרום אויף פּאָלעוואַניע !.. ט׳גע-מיט טראָגט נאָך אַזוי אויס !.. יאָ... געהט אַרונטער אין הויף, רופט מאַניע !.. קום מיט! ביידע אָפּ

גבריאל

ווערט אַרויסגעפירט פון שרה׳לען, אַ זקן מיט אַ ווײַסע באָרד, ווײַסע בראָמען, פּינטעלע-רע אויגען-לעבער. רעט שווער

שרה׳לע, איז שוין די זון טיף פאַרגאַנגען ?..

שרה׳לע

זעצט זיך ערשט אונטער׳ן באַרגעל !..

גבריאל

צייט מנחה דאַווענען...

שרה׳לע

שרה, פאַר׳ן טיר זיידעלו ?..

גבריאל

ניין... אין וואַלד... קינד-לעב... און קעגען מזרח... וואו די נאַכט געהט פריער-אויף... אַ נאַכט קוקט צו אַ נאַכט !..

שרה׳לע

גוט, זיידעלו !..

גבריאל

און נישט פאַרגעסען, קינד: מיך אַוועקשטעלען מיט'ן פנים צו מזרח!.. כ'בין בלינד, און כ'האָב די נאַכט אין די אויגען... פוי-לענ'ס שוואַרצע נאַכט אין מיינע אויגען!..

יאַנוש

אין פוילען איז היינט טאָג, זיידע...

גבריאל

אַמאָל געווען; ווען כ'האָב די אויגען געהאַט!.. און נאָכדעם פינסטער געוואָרען, און אים אויפגעהערט צו זעהען... בלינד גע-וואָרען!..

שרה'לע

ציטערט

וואָס איז מיט די אויגען געווען, זיידעלו?..

גבריאל

אָ—האָ!.. ס'טליעט נאָך... אין דמיון... ווייט... ס'האָט אַ ווינט געוויעהט!.. אַ וואַרימער ווינט... און מאָרגען האָט שוין גע-זאָלט טאָג ווערען אין פוילען!.. דאָ אין וואַלד זיך געקליבען, וואו איך געה מנחה דאַוונען לוכר!..

יאַנוש

אַנ'אַנדער ווינט געווען... אַ פרילינג'ס-ווינט...

גבריאל

האָבען די שלוחים פון מלך זיי געהיטען... און מיט שווערע כלי-זין חילות אויף זיי אָנגעשיקט... און נישט געקאָנט בייקו-מען זיי מער... נישט געקאָנט...

יאַנוש

און געפאַלען פון פוילען, די ווענט...

גבריאל

זיך צענומען... דער שונא אַריינגעקומען... ס'חיל, ווי היישרי-

קען, באַזוצט... און די הויט פון לייב אַראָפּגעגעסן !..

שרה׳לע

און די אויגען, זיידעלו, די אויגען ?

גבריאל

געפּטר׳ט !.. און גלייכער : כ׳זאָל נישט זעהען די חרפּה !.. פּוי-לען׳ס חרפּה !.. די בעסטע קינדער אַוועקגעהן בשבי...

יאַנוש

און די יסורים נישט געפּיהלט, זיידע ?..

גבריאל

וואָס ד׳אויגען זעהען נישט, איז ס׳האַרץ פרעמד... כאָטש נישט ווערען רויט און פאַרעמט !..

שרה׳לע

חי פריער

און די אויגען, זיידעלו ?.. די אויגען ?..

גבריאל

גלעט איר צאַרט איבער׳ן קאָפּ

גלייכער: נישט וויסען... אויסגערונען מיט די טרערען... אַ חלום ?..
אַז כ׳וועל שטאַרבען, און מ׳וועט אָפּדעקען מיין לייב, וועט איר זעהען : בלויע פּלעקען !.. זאָלט איר וויסען, אַז דאָס האָט מען דאָרט ביים וואַסערל ערבות אָפּגעריסען אין עסיג גע-ווייקס... און פון די שמיץ איז ס׳בלוט דאָרט פאַרקילט גע-וואָרען !..

שרה׳לע

חי פריער

און די אויגען, זיידעלו, די אויגען ?..

גבריאל

שטארק מיד

פיר מיך דאַווענען מנחה !.. מיט׳ן פּנים צו מזרח, נישט פאַרגע-

סען !.. אַ נאַכט זיך אָנקוקען מיט דער נאַכֿט !.. ווערט אָפּגעפּירט

איגנאַש

אַ שטאַרקער, ברייט-אַנטוויקעלטער, מאַנספּערשוין. ס׳פּנים אָפּגעברענט. פּויליש-כראָבסקע אָנגעטון: רויטע שטיוועל, אַ ביקס, אַ לעדערנעם יאַגד-בײַטעל. פירט מיט אַ הונט אויף דער קייט

ס׳איז שטילער אויפ׳ן הויף, ווי אין וואַלד... דערשפּירט עפּיס אַ גע-רויש, כאַפּט אַראָפּ די ביקס, צילט, שיסט אויס אַוועקגעלעגט !..

יאַנוש

בײַ׳ן

געקומען שיסען האָזען אונטער׳ן פענסטער !..

איגנאַש

אַ צעקראַכֿען שטיק... נקבה!

יאַנוש

ברוך האָט זיך צוגעלעהנט אין שטוב ; נישט לאַנג געקומען...

איגנאַש

פאַרשוויצט. קומט צוריק מיט אַ געשאָסענעם האָז אין האַנט

ס׳אַ כלי, ער האָט מיר שיער נישט די האַנט אָפּגעריסען !..

יאַנוש

בעמט זיך צוזאַמען די לײַווענט, די פאַרבען

דאָס פייער איז מיר אַדורכגעפלויגען פאַר די אויגען !..

איגנאַש

אָ,—האָ, כאַ-כאַ-כאַ !.. ס׳פייער אים אָנגעבריט...

יאַנוש

קלייבט זיך אַרויס

האָט פולווער אין נאָז... אָפּ אין שטוב. קלינגע פויזע. מ׳הערט טרילערען פון פייגעל.

בראָנקע

קומט אַרויס

אָפּגעגאַרט ?..

איגנאַש

טאַקי געמיינט: דער סקאָווראָן שפּילט !..

בראָנקע

כאַ-כאַ, כ'בין איינמאָל אַוועק מיט'ן פאָטער אין וואַלד, איך געווען אַזוי שטיל אין אים, אַז מ'האָט געהערט ס'פּאָכען פון די האָזען; האָב איך אָנגעהויבען שפּילען, און פון אַלע צווייגען אויף די ביימער—האָבען די סקאָווראָנעס, קוויטשאַרעס, כאַ-כאַ-כאַ !.. מיר צוגעהאַלטען !..

איגנאַש

און זיי אָפּגענאַרט... מיך אָפּגענאַרט... אַי, ביסטו אַ שעלמאַ... ווי קומסטו פלוצלינג אַהער ?.. אַזוי אומגעריכט ?..

בראָנקע

געהערט אַ שאָס, האָב איך געטראַכט: ווער קען דאָ שיסען האָ-זען, נישט איגנאַש ?..

איגנאַש

יאָ... איך בין אַ יחיד אויפ'ן הויף, ביי אונז הרג'עט זיי מער קיינער נישט; מיין פאָטער זאָגט, ס'איז גאָר נישט קיין יודי-שע מידה...

בראָנקע

דו ביסט אינגאַנצען אַנדערש ווי ביי אייך אויפ'ן הויף...

איגנאַש

יאָ ?.. זיי האָבען נאָך גרויס צער, אַז מ'הרג'עט אַ-חיה, אַ לע-בעדיגע זאַך, און איך האָב פאַרגעניגען...

בראָנקע

ווייל, ס'בלוט איז ביי דיר אַנ'אַנדערס...

איגנאַש

כאַ-כאַ, מיין פאָטער קען נישט זעהען: ס'גיט זיך עמיץ אַ שניט

איז פינגער... און איך האָב ליב צו האַלטען אַזוי לאַנג דעם האָן אין דער האַנט, ווי לאַנג ס'בלוט, וואָס טריפט מיר אי־בער דער האַנט פון אים,—איז נאָך וואַרים...

בראָנקע

אַ שווערער האָז... האָט נישט קיין מורא געהאַט אַרויסצוגעהן פאַרנאַכט?..

איגנאַש

טרינקען וואַסער ביי דער רינטשקע...

בראָנקע

און געלאָזט אים טרינקען?..

איגנאַש

עטליכע שלינק ...

בראָנקע

זומער־פאַנג... ס'פעל געהט אים אויס...

איגנאַש

כ'וועל מיר קיין פעלץ נישט מאַכען פון אים; און קיין פאָר שטיוועל אויך נישט; אַוועקשענקען אים דעם אַלטען גאַיאָווע...

בראָנקע

אַ שאָד!.. איך וועל אים דיר אָנבראָטען; ס'פלייש איז זעהר זיס פון אים... און מיט וויין...

איגנאַש

כ'עס נישט קיין האָזען־פלייש; ס'זיסקייט פאַרקלעבט ס'מויל; איך הרג'ע זיי בלויז פאַר תענוג!..

בראָנקע

אינגאַנצען מיין פאָטער; ער עסט זיי אויך נישט, און הרג'עט זיי בלויז פאַר תענוג; ס'וואָלט גיכער געפּאַסט זאָלסט זיין, ווין זוהן...

איגנאַש

אָבער דו,—נישט מיין פּאָטער׳ס טאָכטער?

בראָנקע

כאַ-כאַ!.. מיין פּאָטער זאָגט, איך בין דער גאַנצער זיידע...

איגנאַש

אַזאַ יחוס געווען דער זיידע?..

בראָנקע

באַ, האָט געריטען פון קראַקוי ביז וואַרשע אויפ׳ן פערד!..

איגנאַש

איך האָב אַזאַ זיידען נישט געהאַט, און וועל זיך נישט פאַר-שעמען אין רייטען מיט אים...

בראָנקע

איז טאַקי אַ וואונדערליכע זאַך, ביסט געראָטען אין אים?..

איגנאַש

וואָס ווייסטו נישט, אַז מיין עלטער-באָבע האָט זיך אַוודאי פאַרקוקט אויף דיין זיידען, האָט די באָבע שפּעטער אַזאַ פּריץ געהאַט?.. כאַ-כאַ!..

בראָנקע

אָ, און ס׳וואָלט טאַקי קיינער נישט געגלויבט דו זאָלסט נישט זיין מיין משפּחה!..

איגנאַש

יאָ... מ׳קען זיך אַמאָל אָפּנאַרען... אָבער ס׳דאַרף וועט שוין אין מיר קיין טעות נישט האָבען!.. מיין שענער בלאָנדער קאָפּ!..

בראָנקע

ווייל דו ביסט היימיש, און אויפגעוואַקסען דאָ; די פּויערים קענען דיך, ווען דו ביסט נאָך אַ קינד געווען...

איגנאַש
פינסטער
ניין... נישט דערפאַר... נאָר ווייל, מ׳האָט מיר צוגעקלעבט אַ צעטעל, אַז מ׳זאָל זיך נישט טועה זיין אין מיר!..

בראָנקע
כ׳פאַרשטעה נישט...

איגנאַש
מ׳האָט זיך אַמאָל געפלעגט טועה זיין. און אַנדערע, — אַפילו נישט געוואוסט: כ׳בין פון טאַטענס-הויף, אָדער פון „יאַסני-דוואָר״ פון וואַנעט דו ביסט! און היינט האָבען זיי אָפּגעגרע-ניצט די פעלדער, און אויך אַלעמען אויפגעקלעבט צעטלען: פון וועלכען הויף מ׳איז ...

בראָנקע
און דיר אויך?..

איגנאַש
וואָס בין איך, שענער בלאָנד-קאָפּ?.. כ׳בין יענע וואָך געווען אויפ׳ן דאָרף, אויפשטעלען מענשען צום היי,— האָט זיך קיינער נישט גערירט... נו?..

בראָנקע
באָזשע מאָי!.. און דו האָסט זיי דאָס אַזוי געשוויגען?..

איגנאַש
ניין... איך האָב בלויז געביסען די ליפען פאַר כעס...

בראָנקע
ס׳טרעפט אַזוי מיין פאָטער, לאָזט ער זיי אַלע אויסשיסען ווי די הינט...

איגנאַש
איך בין בלויז געראָטען אין דיין טאַטען, אָבער זיינע מידות האָב איך נישט... ביי אייך האָט זיך נאָך נישט אויכגעלעבט

ס׳געפיהל פון פיינשטשיזנע, און ביי אונז האָט מען די פיינ־שטשיזנע נישט באַדאָרפען אָפּשאַפען, ווייל אויפ׳ן טאַטענ׳ס הויף איז זי באַלד נישט געווען איינגעפירט !..

בראָנקע

און ווילען דערפאַר נישט געהען ערשט אַרבייטען אין הויף אַריין !..

איגנאַש

נאַרעלע, ווער ס׳איז געוואוינט צו קריגען געשלאָגען, און באַקומט נישט—פעלען אים די קלעפּ; געהען זיי דערפאַר אין „יאַסני־דוואָר...“

בראָנקע

זיך דערמאָנען אין די שמיץ...

איגנאַש

פינסטער

אויף אונזער הויף געוואָרפען אַנ׳אומחן...

בראָנקע

טארוויינט

און דו געניסט אין זייער זכות, איגנאַש

איגנאַש

כע־כע... אַ טרער אין אויג !.. בראָנקע, אַצינד דוכט זיך מיר ביסט דעם פּאַכטשאַרוש׳ס טאָכטער !.. און דיין טאַטע איז קיין שלאַכטשיץ נישט !..

בראָנקע

יאָ... יאָ...

איגנאַש

כאַ־כאַ... כ׳וואָלט נישט געגלויבט, אַז דו ביסט אַזוי צעקראָכען ווי דעם פּאַכטער׳ס טאָכטער, וואָס געהט מיט די קאַנען מילך. כ׳קען דיך פון פערד אַראָפּ: אין די רויטע שטיוועל מיט

די הויכע כאָלעוועס איבער די קניה אַריבער!..

בראָנקע

טוליעט זיך אין אים

כ׳האָב מורא פאַר דיר, איגנאַש!..

איגנאַש

כ׳וואָלט נישט געגליבט, דו זאָלסט מורא האָבען!.. וואָס טוס־טו, אַז דו רייטסט אַרויס אין וואַלד, און ס׳לויפט אויף דיר אַ ווילד חזיר, — האָסטו מורא?.. נעמסטו זיך צו דער ביקס, אַ?.. נאַרעלע, אַז זיי וועלען ווערען אַזוי ווילד ווי די חזרים, וועל איך אויך קיין רחמנות נישט האָבען, און נעמען די ביקס אין האַנט אַריין!.. אַ געראויש אין הויף קום, בראָנקע, די לעצטע שניטער׳ס זענען, דוכט זיך, אַרויס פון הויף, מיין פאָטער קען נאָך אונז טרעפען... קום!..

בראָנקע

ווילסטו מיך לאָזען אַליין אַהיימגעהן, אַז ס׳ווערט באַלד נאַכט?..

איגנאַש

ניין... כ׳האָב דאָ ס׳פערד מיינס שטעהען אָנגעבונדען, כ׳וועל דיך אַרויפנעמען, און אָפּפירען צום טאַטען אין הויף אַ־יין...

מאַניע

קומט פון הויף ארויס

טאַטעלו... אַ האָז!.. אַ האָז!.. ס׳געהט אים נאָך בלוט פון נאָז!

ר׳ הענעך

קומט אָפּער, באַטראַכט אים

נאָך וואַרים...

מאַניע

פאָרעט זיך ביי אים

טאַטעלו, אַזאַ שווערער!

ר׳ הענעך

און אַ פּעטער... ווער האָט אים אַוועקגעלעגט?..

מאַניע

זיכער

איגנאַש...

ר׳ הענעך

געהערט אַ שאָס טאַקי

קלאַראַ

קומט אַרויס פון שטוב: אַ הויכע, שלאַנקע, בלאָנדע פרוי, מיט בלישטשענדע קעפּ אין קאָפּהאָר, אַ פאַרעלטערטע שענהייט, אָבער נאָך מיט טיפע שפּורען אין פּנים, געפּודערט, מיט אַ פּענסנע. רופט

אָלעק! אָ—לעק! נישט געזעהן אָלעק׳ן, הענעך?..

ר׳ הענעך

פּאָר אַ שפּאָרע ווײַלע. יאָ; זיך געשפּילט אין וואַלד מיט די קינדער פון דאָרף.

קלאַראַ

כ׳האָב גאָר מורא: ער זאָל זיך צוואַמען שפּילען מיט זיי, ס׳ווערט נאַכט...

ר׳ הענעך

מיט קינדער, נישט קיין גרויסע מענשען דאָך!..

קלאַראַ

רופט

אָלעק!

ר׳ הענעך

אין מחשבות

מיט גרויסע מענשען גיכער מורא צו האָבען ווי מיט קינדער... אַ וועלט?..

קלאַראַ
כ׳וועל הייסען אַריינגעבען עפּ׳ס עסען...

ר׳ העגעך
ברוך איז שוין אויפגעשטאַנען ?..

קלאַראַ
וואַשט זיך אַרום...

ר׳ העגעך
נו, גוט... גוט... כ׳האָב נאָך אָבער קיין מנחה נישט געדאַווענט !..

קלאַראַ
ארטיג
מאַניע, מ׳געהט עסען, צום טיש ! אָפּ אין שטוב

מאַניע
טאַטעלו, וועסט נאָך פאָרען קיין וואַרשע ?..

ר׳ העגעך
כ׳קלער, אים ירצה השם... אויב נישט אין עטליכע וואָכען אַרום.

מאַניע
און ברוך ?

ר׳ העגעך
געקומען דאָך ביי טאָג צו פאָרען, ערשט...

מאַניע
ער וועט מיך מיטנעמען צו דער מומע גיטעלע ?..

ר׳ העגעך
קושט איר אין קעפּעל
יאָ... אויב די מומע גיטעלע וועט נישט אַרויסקומען אַהער...

ב ר ו ך

קומט אַרויס פֿון שטוב, אַ שלאַנקער, בלאָנדער יונגערמאַן מיט אַ בלאָנד בערדעל, אַ זיי-דען פּנים. גאָלדענע ברילען:

אַ כייערע לופט...

ר׳ ה ע נ ע ך

אויכגערוט שוין?..

ב ר ו ך

אַ מחיה... ס׳פענסטער אָפען-געשטאַנען, און די אַקאַציע האָט מיך פּשוט פאַר׳שכור׳ט: כ׳וואָלט נאָך אַודאי געווען איינגעשלאָ-פען ביז אין דער האַלבער נאַכט, באַשטימט...

ר׳ ה ע נ ע ך

גאָר נישט געווען פאַרשפּעטיגט...

ב ר ו ך

שמייכלענדיג

אַ, דער האָז!

ר׳ ה ע נ ע ך

דיר שולדיג?..

ב ר ו ך

גע׳הרג׳עט מיט אַ שאָס!..

ר׳ ה ע נ ע ך

און דיך אויפגעוועקט!.. יאָ!.. אים באַרירט עס גאָר נישט... אַלצאיינג—האָט זיך פריער אַרומגעטריבען און טרייבט זיך אויך איצט אַרום אויפ׳ן פעלד, שיסט האָזען!..

ק ל אַ ר אַ

ער גרייט דערווייל צום טיש...

ב ר ו ך

אַ צייט נישט געווען... אַ שפּאָרע צייט... און ס׳האָט זיך כמעט נישט אומגעביטען גאָר...

ר׳ הענעך

און פון פאַר מיין צייט, אויך נישט אַנדערש, גאָר...

ברוך

די אייגענע פעלדער... די אייגענע כאַלופעס...

ר׳ הענעך

יאָ... נאָר אַנדערע פּירות... און אַנדערע מענשען זיצען אינ-ווענינ...

ברוך

דער וואַלד — אַ קליין ביסעל עיטערער געוואָרען... אויסגע-האַקט...

ר׳ הענעך

דער האַנדעל מיט דאַנציג... אויפגעלעבט! גוטע עסקים ביי אים געמאַכט די סוחרים... זאָגט הויך אשרי יושבי ביתך...

ברוך

כאַ-כאַ... אַ טייערע לופט...

ר׳ הענעך

דאווענדיג

אום-הום...

ברוך

מ׳איז אַ צייט אין שטאָט, שמעקט ס׳דאַרף גאָר אַנדערש...

ר׳ הענעך

חי פּריער

אום-הום...

ברוך

ס׳וואָלט נישט געווען אַזוי כמורנע, וואָלט איך אַראָפּגעשיקט מיין ווייב; מ׳ברויך אַ בעסערע לופט ווי דאָ? מ׳קוקט איר-אָן — נישט קיין טראָפּען בלוט אין פּנים...

ר׳ הענעך

שטעלט זיך שמונה עשרה

קלאַראַ

קומט אַרויס, זעצט זיך בײַם טיש

הײמליך דאָרט בײַ אײַך, אין וואַרשע, אַ ?..

ברוך

זעצט זיך צום טיש

אָ... ס׳נעמט נ׳קאָפּ אַראָפּ די הײמליכקײט...

קלאַראַ

און די שטילקײט דאָ אויך אַזוי...

ר׳ הענעך

געהט אויס שמונה עשרה

יאָ... אומעטום אַזוי... זעצט זיך צום טיש

אומעטום...

ברוך

אַ גהנים...

קלאַראַ

אַ שרעק וויאָס ס׳האָט זיך דאָ נעמאַכט !.. ס׳קומט אויף דער נאַכט, דוכט זיך: אַ מדבר...

ר׳ הענעך

פאַרטיפט

יאָ... יאָ...

קלאַראַ

מ׳פאַרמאַכט די לאָדען...

ר׳ הענעך

פאַר דײַנע צײַטען, פלעגען נישט אָפען זײַן די פענסטער צו גאַנצע נעכט ?..

קלאַראַ

מ׳פאַרמאַכט די טירען אויף די פרענטען; דער הונט טוט אַ ביל—ליגט מען שוין אויף, און די האָר שטעלען זיך קאַפויר...

ר׳ הענעך

יאָ... יאָ...

קלאַראַ

ס׳האַרץ שטאַרבט אָפּ מיט אַלע אברים...

ר הענעך

ס׳אַ-חידוש ?.. פויערים, אַז ס׳ווערט אויפגערייצט, איז דאָס גזלנים...

ברוך

אומעטום ס׳אייגענע... אין שטאָט... אין דאָרף... און אַז וואָס ס׳וועט ברענגען ?..

ר׳ הענעך

מיסטיש

אַלץ שוין געווען. פון אַלעם שוין פאַרזוכט...

ברוך

אָבער אַזוי שטאַרק ?..

ר׳ הענעך

ווייסטו אָס ס׳האָט זיך געטון פאַרצייטענס ?.. מגלת אומאַן... און נאָדוופריער, צו גאַנצע קהלות אויסגעשאָכטען !..

ברוך

ברויך מען צומאַכען די אויגען, און שווייגען... מקבל זיין...

ר׳ הענעך

מילא, אַז מ׳לאָזט נאָר אָפּרוהען אַ ביסעל — אויך די והותרנ!.. איין מעלה: ס׳איז נישט מיט איינמאָל אומעטום ביטער... אויף איין אָרט שלעכט, איז ערגיץ אַנדערש—בעסער !.. מ׳וואָלט אַזוי

אומעטום און אויף איינמאָל צוגעצויגען ס׳שטריקעל ?.. חלילה!..

ב ר ו ך

קען געמאָלט זיין: מ׳זאָל ברויכען אַוועק ?..

ר׳ ה ע נ ע ך

מ׳מוז תּמיד זיין אָנגעגרייט דערויף... פאַרטיפט זיך מילא, ווי לאַנג לעבט אַ דור ?.. צוואָנציג... דרייסיג... פיפציג יאָר !.. אַמאָל האָט נאָך ס׳דור אַ שטאַרקע ענליכקייט צום ערשטען... דיזעלבע תּניעות..: דיזעלבע דרכים... פאַר דאָס: דער דריטער... פירטער.. . אָ, איז שוין ווייט... איגגאַנצען אויסגעטון!.. און זיי קערען זיך לחלוטין נישט אָן...

ב ר ו ך

וואו נעמט מען די כחות, טאַטע ?..

ר׳ ה ע נ ע ך

פון אינווייניג... די אמונה... וואָס גרעסער די צרות — שטאַרקער די אמונה; די יודישע אמונה איז אַ שווער געפרווטע; נישט איין אומה האָט שוין איר כלי-זין צעבראָכען !.. ביי איר... פאַרטיפט יאָ... זיי קענען איר שלעכטס טון... אָפרייסען אַ צווייג... אַ יחיד... אָבער דעם בוים רירען ?.. כע-כע !.. ס׳קען אים ווער אומברענגען ?..

ק ל אַ ר אַ

וועלכע דער שמועס האָט גישט פאַראינטערעסירט, איז נאָך פון פריער אַוועק אויפ׳ן ברעג פון וואַלד, זיך אַרומגעקוקט און רופט

אָלעק ! אָ—לעק !

אָ ל ע ק

קומט אַרויס פון וואַלד

מאַמעלו, דריי זומער-פייגעלעך געכאַפּט !..

ב ר ו ך

נעמט אים אויף דער שויס

ווי אָנגעמאַטערט ס׳איז! ס׳גראָט אַריין אין איגנאַש׳ן!

קלאַראַ

ווישט אים ארום ס׳פּנים׳ל

ווי פאַרשוויצט ס׳איז... נאַ... עס עפּעס... אַ מזיק!..

אָלעק

פאַרצאַפּעלט

מאַמעלו, סטאַך וואַרט דאָרטען !.. מ׳געהט כאַפּען פיש...

קלאַראַ

כ׳האָב מורא... ביינאַכט... ביים וואַסער...

אָלעק

מאַמעלו, זיי קומען אַרויס פאַרנאַכט... אַפּ.

קלאַראַ

ס׳אַראַ גדולה ס׳האָט מיט׳ן ביקסעל...

פאַכטאַרזש, פאַכטאַרקע, וויסקראָביק, וועלכער האַלט זיך בײַ דער מוטער׳ס קליידער. זיי טראָגען די קאַנען פון מילך, אַ מעלק-שעפעלע, אַ מעלק-בענקעלע

ר׳ הענעך

אַ, די גאַנצע משפחה !..

פאַכטערקע

מ׳געהט פון דער מעלק, האָט מיך מיינע נישט אָפּגעלאָזט; רק אַריינגעהן!.. און אַזוי ווי מ׳געהט—מיט די קאַנען, מיט׳ן מעלק-בענקעלע... און מיט׳ן מעלק-שעפעלע...

ר׳ הענעך

אַ וואַזשנע זאַך, מסתמא...

פאַכטער

נעכטען נישט געגאַנגען, און אייערנעכטען נישט געגאַנגען, און אַצינד זיך צוגעקלעבט: כ׳מוז!.. בנאמנות, זי וואָלט מיך דער־הרג׳עט, און נישט געווען געפויעלט ביי מיר!..

ר׳ הענעך

אַנ׳אומגליק מיט אַ בהמה, אפשר ?..

פּאַכטערקע

חלילה, בעל-הבית...

פּאַכטערקע

כ׳יוייס, ווי מ׳הויבט אָן?.. אין סדור׳ל מישט מען גלייך אויף! און דאָ ?.. אָפּגעוועץ פּאַכטשאַרזש, פאַר׳ן אַלטען נאָך געווען, און אַצינד, אַזאַ פּזמון...

ר׳ הענעך

כ׳פאַרשטעה שוין... כ׳פאַרשטעה...

פּאַכטער

כ׳וועל מיך דאָרט אַרומקוקען, און נישט זעהען: נישט די קאַנען, נישט דאָס בענקעלע... ס׳שעפעלע... די שוואַרצע בהמה... די רויטע בהמה.. .און ס׳קעלבעל, אַז ס׳וועט אונטערוואַקסען און ווערען אַ יאַלעווקע... ווישט אָפּ אַ טרער

פּאַכטערקע

ער רעט, — ס׳קינד רעט אַרויס פון אים... און די נאַכט אַזוי... ס׳איז אים אַ שאָד... דער הויף...

קלאַראַ

איר פאָרט אַוועק ערגיץ ?..

פּאַכטערקע

יאָ, בעל-הבית׳טע, קיין אַמעריקאַ...

פּאַכטער

אַז, כ׳האָב מיך אויפגעהויבען, האָט מיך שוין די יאַלעווקע גע-רופען... ס׳קעלבעל געמעקעט... און דאָרט, צו וואָס וועל איך מיך אויפהויבען ?..

פּאַכטערקע

אַ בהמה... אַ שטיק נאַר... אין אַמעריקע מיינט ער: איז נישטאָ

קיין בהמות ... ס׳פּעלעז דאָרט אָקסען...

ר׳ הענעך

יאָ... יאָ...

פּאַכטערקע

די קינדער אַלע דאָרטען, און יעדער בריף איז אויסגעווייקט מיט טרערען... מיט געלע פלעקען... רק מ׳זאָל אַראָפּקומען !.. מאָלט אייך קינדער, — דאָס האָט שוין דאָרטען פּיצלעך, ווער נעמט עס אויף רער האַנט ?.. פרעג איך אים... ס׳אַראַ טאַטע-מאַמע זענען מיר ?.. און ער, שטיק תם: ר׳וועט נישט קענען לעבען אָהן די בהמות !.. זיין פּאָטער דאָ, פּאַכטשאַרזש גע-ווען, און אים צו לענגערע יאָר — פּאַכטשאַרזש געשטאָר-בען !.

פּאַכטער

און כ׳וואָלט איר נישט געהאָרכט: ווען.. ווען ס׳וואָלט זיך נישט אַזוי געמאַכט ... די פּויערים זאָלען נישט קריצען מיט די ציין און געהיבעלט ס׳אָרט, וואו איך שטעה ביי זיי ... כ׳קום אַ נומעלטען אַריין צ מיעטעקען, זאָגט ער צו מיר: „וואַרט, וואַרט, איר וועט אייך שוין לאַנג נישט כאָווען דאָ ?.. מ׳האָט שוין פּאַר אייך אָנגעגרייט !..״

אַלע

דערשראָקען

וו—אָ—ס ?..

גבריאל

קומט-אָן געפירט פון שרה׳לען

שרה׳לע, וואָס איז׳ס דאָ פּאַר אַ געשריי אויפ׳ן הויף ?.. שרה׳לע !..

שרה׳לע

פּעטער! וואָס פאַר געשריי ?.. פּעטער!

ר׳ הענעך
איבערגעשראָקען...

גבריאל
איבערגעקומען שוין די שרעק ?..

ר׳ הענעך
איבערגעקומען, ב״ה...

גבריאל
זעצט זיך אַראָפּ אויף אַ פּיען
אַזוי... אַזוי... אַלע נאַכט הער איך רופען: גבריאל!.. גבריאל!..

מאַניע
זעצט זיך קעגען אים אַוועק
ווער רופט, זיידעלו, ווער רופט ?..

גבריאל
מ׳רופט מיך אַהיים... צו זיך...

שרה׳לע
פאַר וואָס, זיידעלו, פאַר וואָס?..

גבריאל
מסתמא אַ שלעכטער דור אָנגעשטאַנען...

ר׳ הענעך
און גאָר אַ שלעכטער...

גבריאל
אמת, הענעך... אמת ?

ר׳ הענעך
אלאָ מזה, לייקענען ?..

גבריאל
אַזוי... האָט מען געשוויגען... פאַר מיר באַהאַלטען...

ר׳ הענעך

נ׳וואָס ?.. האָט מען זיך געברויכט איילען די בשורות אָנצוטראָגען ?..

קלאַרא

גלייכער: מ׳ווייסט פון זיי נישט... גלייכער...

גבריאל

פרשיטערט

וואָס טוט זיך דאָ ?.. האָבען זיך אַלע אויפגעקליבען ?.. כ׳האָב שוין געהערט: ברוכ׳ן רעדען... הענעכ׳ן... קלאַראַ. אַך, אַ שאָד מיינע אויגען זעהען נישט !.. אַ גרויסער שאָד !.. כ׳וואָלט נאָר איינמאָל כאָטש געוואָלט אייך זעהען, איידער כ׳גײה אַראָפּ אין קבר אַ־יין...

ר׳ הענעך

דער טאַטע האָט דאָך אַ ברכה: מאה ועשרים שנה !..

גבריאל

יאָ... נאָך צוואָנציג יאָר .. הונדערט האָב איך שוין אויפגעקליבען... קלאָרע... און טונקעלע... ריינע, געשליפענע, און מיט סקאַזעס...

ר׳ הענעך

מער ליכטיגע?..

גבריאל

ניין... פינסטערע... און די לעכער פון די אויגען, האָב איך פו זיי גע׳ירשה׳נט...

ר׳ הענעך

יאָ... ווער ס׳האָט זיך געמישט... אַז דער זיידע האָט זיך גע-מישט !.. אַ נוגע !..

איגנאַש

מ׳הערט זמַן קול אין הינטערגרונט

עי !.. העי !.. וואָס שטעהט איר ווי די קעלבער ?.. ס'וואַסער
איז טיף דאָרט ?.. אַ טירעל, אַלע צעלויפען זיך אַרונטער

קלאַראַ

שרייט פאַרצווייפעלט

אָלעק !.. אַריינגעפאַלען... ס'וואַסער מיטגעריסען !..

איגנאַש

באַלד... איך נעם אים שוין אַרויס... טראָגט אים אין אַ ווײַלע אַרויס אַ דערטרונקענעם

גבריאל

דריקט שרה'לען צו זיך

וואָס טוט זיך דאָ ?.. וואָס באַהאַלט מען פאַר מיר?.. קינדער!..
וואָס באַהאַלט מען פאַר מיר ?..

פאָרהאַנג

צווייטער אַקט.

אַ צימער שפּעטער.

אַ גרויסע שטוב. די ווענט איבערגעווייסט מיט קאַלך. רעכטס: אַ שרייבטיש, וועלכער איז פאַרוואָרפען מיט פּאַפּירען, חשבונות; דאָ, אויפ'ן וואַנט: אַנ'אָפּרייס-קאַלענדאַר מיט משונה גרויסע דאַטע-ציפערן. אַ „שטשיאָט" אויף רעדלעך. אַ קעגענאיבער ליגען שטריק, צו וועגען און משאות, דראָטען, אייזערנע קייטען, פערדישע געשפּאַנען, רעדער און אַנדערע שטיקער הויפישע בעלי-הבית'ישקייט. אין הינטערגרונט, איבער דער טיר: אַ הירשענקאָפּ מיט ברייטע הערנער, צווישען טיר און פענסטער, אַ ביקס מיט אַ לעדערנעם יאַגד-טאַש.

אַרום, אויף די ווענט: פאַבריק'ס-שילדען, אויף וועלכע ס'זענען אויסגעמאָלט פאַרשידענע ערד-אַרבייטס-מאַשינען.

ס'פענסטער איז אָפען. האַלב טונקעל. תחלת נאַכט. פון הויף הערט זיך Ave Maria געבעט.

איגנאַש

אָנגעטון אין אַ גרויער ליכב-בלאָזע, זיצט ביים קאָנטאָר-טיש, מישט אַ בוך

יאַנוש

פּעלכער שטעהט אַרויסגעבויגען ביז אין דער העלפט אין דרויסען, קערט זיך אום

איגנאַש, ווען ברויך דער טאַטע קומען ?..

איגנאַש

ווען קומט דער צוג?

יאַנוש

תחלת נאַכט... און ווי שפּעט וועט זיין אַצינד?

איגנאַש

אַ שעה אין דער נאַכט...

יאַנוש

נו, און אַז מ׳זעהט אים נישט?..

איגנאַש

שוין געהערט די וועגעלעך צוריקגעהען פון דער סטאַציע?..

יאַנוש

ניין...

איגנאַש

איז דער צוג נישט געקומען נאָך ?..

יאַנוש

ס׳איז קיין ראיה נישט; אַלעמאָל געהען אַראָפּ בריטשקעס אין דאָרף אַריין, נאָך איטליכען צוג ...

איגנאַש

אָלענפאַלס...

יאַנוש

אַזאַ שטאַרקער צופאָר דאָ אַרומעט ?..

איגנאַש

ביסט נישט קיין היגער?.. פרעגט זיך אַזוי אויס!.. איין וועגע־לע איז תמיד דאָ,—דער צוג געהט אַדורך!..

יאַנוש

און איין וועגעלע האָט געקענט אַדורכגליטשען זיך, כ'זאָל נישט הערען..

איגנאַש

שטעהסט דאָך ביים פענסטער און האָרכסט זיך איין...

יאַנוש

ס'איז דען נישטאָ קיין אַנדערער וועג פון דער באַן?..

איגנאַש

יאָ... אָבער אַ שלעכטער... אַ פוילישער וועג... זאַמדען... געדוי־ערט צוויי מאָל אַזוי לאַנג ווי דורכ'ן וואַלד...

יאַנוש

אָבער אין וואַלד איז פשוט אַ סכנה... ס'איז דאָרט חושך... מ'קען אָנטאַפּען די פינסטערניש...

איגנאַש

כ'וועל נאָך איבערוואַרטען; און קלערען: אפשר זיך פאַרשפּעטיגט דער צוג ?..

יאַנוש

ווייסט באַשטימט: ער זאָל היינט קומען?..

איגנאַש

ס'איז אַפילו נישט אויסגעזעצט, נאָר אויב ער וואָלט געהאַלטען ביי בלייבען—וואָלט געווען אַ ידיעה...

יאַנוש

וויפיל קען זיין פון דער סטאַנציע, אַהערצו?..

איגנאַש

וויפיל מאָל דו ביסט שוין צוגעלאָפּען צו פּיס, און געפּאָרען,— און ווייסס אַלץ נישט?..

יאַנוש

יאָ... נישט איינגעפאַלען קיינמאָל צו קוקען אויף די וויאָר-סטען...

איגנאַש

קאַרגע זיבען...

יאַנוש

נישט קיין גאַנצע מייל...

איגנאַש

איראָניש

פיר וואָכען פּאַר א חודש... כאַ-כאַ!..

יאַנוש

דיר לאַכט זיך. יאָ... פּויזע ווי לאַנג ברויך געדויערן, מ׳זאָל צופאָרען אַהער?..

איגנאַש

אַ קאַרגע שעה...

יאַנוש

און צו געהן?..

איגנאַש

ווי לאַנג פלעגט געדויערן ביי דיר, אַז דו ביסט צוגעגאַנגען?..

יאַנוש

נאָך א ווײַלע

יאָ... נישט געשאַט: אַרויסגעהן אַנטקעגען..

איגנאַש

נישט געאיילינג... מ׳קען נאָך אונטערוואַרטען; נאָך אַ קלער,

אויב דער צוג איז שוין בכלל געקומען?..

יאַנוש

יווייסט נישט, צי וואָס דער טאַטע איז איצט געפאָרען קיין וואַרשע?..

איגנאַש

כ׳ווייס ?..

יאַנוש

געפעלט מיר נישט די נסיעה זיינע איצט ...

איגנאַש

ערגער ווי ס׳איז קען דאָך נישט זיין... ער האָט דיר נישט געזאָגט?..

יאַנוש

און דיר ?..

איגנאַש

יאָ, עפּיס גערעט, אָבער מיט אַ האַלב-מויל...

יאַנוש

דו ביסט דאָך עקאָנאָם אין הויף, אין איטליכען ווינקעלע, און זייסט צו וואָס ער פאָרט איטליכעס מאָל !..

איגנאַש

יאָ !.. דוכט זיך: אויסגלייכען די אַקטען אין היפּאָטעק, און אפשר איבער׳ן סכסוך פון דער „פּאַסטוויסקע..."

יאַנוש

און מיר האָט ער געזאָגט: ווייל ברוך האָט צוגעמאַכט ס׳געשעפט.

איגנאַש

מסתמא: אַנ׳אויסרייד.

יאַנוש

אונטער וואָס?

איגנאַש

ער זאָל פּאַרקויפן ס'דאָרף.

יאַנוש

וועט ער פאַר קיינעם נישט זאָגעניקס, און דאָס אָפּטון אין דער שטיל?..

איגנאַש

כ'ווייס? פאַרקויפט עס נאָך נישט אין איין פאָר! זיך אַרומזעהן אַודאי אויף אַ קונה...

יאַנוש

ס'ווייב האָט אַפילו איבער אים אַציינד די גאַנצע דעה... זי פירט מיט אים ס'רעדעל!..

איגנאַש

אַ קליין אומגליק געהאַט?..

יאַנוש

און פייניגט אים דאַריבער: זיי זאָלען אַרויס פון דאָרף.

איגנאַש

און אין שטאָט איז בעסער?.. וואו וועט ער זיך אַהינטון?..

יאַנוש

דאָ געהען זיי נישט אַרבייטען אין הויף אַריין, און אין וואַרשע האָט ברוך פאַרמאַכט ס'געשעפט, ווייל ס'איז אויף אַ קריסט־ליכער גאַס, און ס'שמעקט מער קיין הונט נישט אַריין צו אים...

איגנאַש

און וואו איז בעסער?.. וואו?.. ס'איז נאָר שלעכט, מ'קען זיך נישט קיין ריר טון.

יאנוש

שוין גלייכער דאָ באַלד זיצען איינגעשפּאַרט אין תּפיסה...

איגנאַש

יאָ אַ תּפיסה... אַ שטייג... פון וואַנען מ׳טאָר אַ פוס נישט אַרויס־שטעקען, נ׳קאָפּ — אַרויסווייזען.

יאַנוש

אפשר נישט אַזוי אָנגעשטרענגט דאָרט... אַ שטאָט—גיכער... וועט זיך נישט טרעפען, מ׳זאָל נישט וועלען אַ קינד אַרויסנע־מען פו׳ן וואַכער און לאָזען דערטרינקען ווערען.

איגנאַש

געהערט, ס׳האָט דאָרט אַ דאָקטאָר נישט געוואָלט געהן צו קראַנקען, ווייל דער קראַנקער איז אַ יוד...

יאַנוש

אום-הם...

איגנאַש

אַ חלוק?.. אויב מ׳וועט אַזוי העצען, וועט שפּעטער דאָרטען ערגער זיין... שלאָגען אויך...

יאַנוש

יאָ...

איגנאַש

שלאָגען טאַקי אויך...

קלאַראַ

קומט אריין אין טרויער

מ׳וואָלט זיך געברויכט פאַרמאַכען !.. אָפען אומעטום... אַלע שטאַ־לען...

איגנאַש

גאָר נישט שפּעט אין דער נאַכט...

יאַנוש
מ׳זעהט נאָך שטיקער טאָג אַרומשווימען אויפ׳ן הימעל!..

קלאַראַ
אויפגעפראַלט אַלע טירען? דער טאַטע פאָרט אַוועק אויף עט-ליכע טעג, שוין קיין בעל-הבית׳ישקייט נישטאָ...

איגנאַש
באַ!.. ס׳איז נאָך נישט אַזוי!..

יאַנוש
אַראָפּגעלאָזט די פליגעל...

קלאַראַ
עמיץ געווען ביי די שטאַלען?..

איגנאַש
וואָס דען?

קלאַראַ
געדוכט: ס׳האָט זיך עמיץ געדרעהט. מ׳מוז היינט האָבען אומעטום... ד׳אויגען

יאַנוש
ס׳ועט קיינער נישט אַריינקריכען אַזוי פריה...

קלאַראַ
איידער זיך פאַרלאָזען, איז גלייכער מ׳זאָל נאָכקוקען...

איגנאַש
מ׳וועט דאָך נישט אַדויספירען קיין בהמה אין מיטען העלען טאָג!..

יאַנוש
אַזוי ווי גזלנים אין וואַלד!..

קלאַראַ
אַרויספירען אפשר נישט, נאָר... כ׳ווייס?.. מ׳ברויך היינט מער

זיין געהיטען: מיט וואָס מ׳געהט אַריין, ווי מיט וואָס מ׳געהט אַרויס. איבער אַ נאַכט, און מ׳קען ברויכען אַוועקגעהן איבער די הייזער...

א י ג נ אַ ש

גוט... כ׳וועל באַלד זיין אין דרויסען... און זיך אַרומזעהן...

קלאַרא—אָפּ

י אַ נ ו ש

איר באָסט!..

א י ג נ אַ ש

איר האַרץ!..

י אַ נ ו ש

יאָ, רייסט זיך אָפּ דאָ...

א י ג נ אַ ש

אַז זי האָט ס׳קינד בישט?..

י אַ נ ו ש

פרעמד איר יעדער...

א י ג נ אַ ש

נעמט אַראָפּ די ביקס פון דער וואַנט, מייסטרעוועט בײַ איר

יאָ... איר האַנט שטעקט דאָ געוויס; אַז דער טאַטע זאָל ס׳דאַרף פאַרקויפען.

י אַ נ ו ש

נאָך אַ ווײַלע

דו געהסט היינט ווייטער, אויף ביינאַכט, היטען?..

א י ג נ אַ ש

יאָ...

י אַ נ ו ש

נאָך אַ ווײַלע

כ׳האָב געמיינט: דו געהסט אַרויס אַקעגען דעם טאַטען אין וואַלד אַריין, און נעמסט די ביקס מיט!..

א י ג נ אַ ש

כ׳קלער דאָס אויך...

ג ב ר י א ל

מ׳הערט אַ קלאָפּען מיט אַ שטעקען אונטער׳ן האַנט, און ער קומט אַריין דערנאָך, פאַריסען ב׳קאָפּ

שרה—לע!..

י אַ נ ו ש

זי איז נישטאָ, זיידע!

ג ב ר י א ל

וואו איז זי?.. שרעקליך צעטראָגען געהט, רופט מיר מיינע שוואַלבען, די אייניקלעך!.. לאָמיך זיי האָבען מיט מיר, ווי לאַנג כ׳שטעה נאָך אויף די פיס, און די השגחה עליונה האָט מיך איבערגעלאָזט מיט זיי באַנאַנד...

א י ג נ אַ ש

נעמט די ביקס

גוט... איך וועל איר באַלד אַריינשיקען!..

ג ב ר י א ל

ניין!.. אַליין זאָלסטו קומען מיט איר צוגעהן...

א י ג נ אַ ש

כ׳ווייס פריער! זי איז מיט׳ן פאַטער אין די שטאַלען ביי דער קעמל...

געהט אָפּ

י אַ נ ו ש

רופט אים נאָך

איגנאַש, וועסט זיך אַרומקוקען אין די שטראַלען, פון וואָס קלאַרע

האָט דאָ געזאָגט...

גבריאל

דערשראָקען

וואָס איז דאָ געווען מיט׳ן קינד, יעקב?.. ווי אַזוי האָט זיך דאָס אומגליק גענומען ?..

יאַנוש

ס׳האָט זיך גענומען, זיידע...

גבריאל

פאַלט אַריין אַ קינד, וואָס איז דערמער ?.. איז קיינער נישט געווען?.. און קיינעם נישט געזעהן ?..

יאַנוש

אַלע געווען... אַלע געזעהען... ס׳דאַרף זיך אויפגעלאָפען !.. און מ׳האָט צוגעקוקט, ווי ס׳קינד קומט קאַפויר... ראַנגעלט זיך מיט׳ן וואַסער... וויל זיך אָן עפּיס אָנכאַפּען... און מ׳האָט נאָר באַדאַרפען אַ האַנט אויסציהען פון ברעג, — און די האַנט האָט זיך נישט אויסגעצויגען...

גבריאל

קרעכצט

כ׳האָב שוין ס׳קינד נישט געזעהן... אָבער כ׳האָב ס׳לייב׳עלע געשפירט... הנאה געהאַט: גלעטען די ווייכע ביינדעלעך... הויבט אויף ב׳קאָפּ נו, איז גאָר קיין רחמים ביי די מענשען נישט געווען ?..

יאַנוש

אַזוי אַפּנים...

איגנאַש

קומט אַריַין מיט שרה׳לען

כ׳האָב איר געבראַכט, שרה׳לען...

ג ב ר י א ל

טאפט איר צאַרט איבער׳ן קאָפּ

יאָ... שרה׳לע... מיין שוואַלב...

ש ר ה׳ ל ע

יאָ, זיידעלו...

ג ב ר י א ל

ציטעריג

וואו ביסטו געווען, שרה׳לע, וואו ?..

ש ר ה׳ ל ע

אין הויף, זיידע...

ג ב ר י א ל

ווייסט: כ׳קלער שטאַרק איבער, אַז איר געהט אַרויס — גיט׳ס מיר קיין רוה נישט...

ש ר ה׳ ל ע

כ׳געה נישט מער אַליין אין פעלד אַריין, זיידע...

ג ב ר י א ל

מער ווי אַ שעה, ווי כ׳האָב מנחה געדאַווענט אין וואַלד — די לבנה ברויך שוין האָבען לאַנג אויפגעגאַנגען אויפ׳ן הי-מעל ?..

י אַ נ ו ש

אַ פינסטערע נאַכט היינט...

ג ב ר י א ל

מיר איז שוין קיין חלוק נישט, די לבנה מחדש זיין—וועל איך נישט מער, נאָר פאַר אייך איז נאָך אַצינד די סכנה גרעסער... פלוצלינג יצחק, וואו האָסטו מרים׳ען געלאָזט ?..

י אַ נ ו ש

מאַניע ?..

גבריאל

ציטערט איבגאַנצען

מרים!.. מרים!..

איגנאַש

נישט געזעהן גאָר אין דרויסען...

גבריאל

זי גיט מיר קיין רוה נישט, יצחק! האָב רחמנות געה ברענג מיר מיין שוואַלב, מיין אייניקעל ...

איגנאַש

בערוועז

כ׳געה... פּאָ

גבריאל

זעצט זיך אַראָפּ

איר האָט מיך גענאַרט, קינדער, מיר איינגערעט: ס׳אַלטע פוי־לען לעבט...

שרה׳לע

נישט געוואָלט דיר פאַרשאַפען קיין שלעכטע עלטער... זיידע...

גבריאל

געמיינט: כ׳בין בלינד און כ׳זעה נישט, וועל איך אויך נישט הערען און נישט שפירען...

יאַנוש

ס׳האַרץ נישט געווען...

גבריאל

און אפשר מיך געלאָזט אַראָפּ-געהן אין קבר—כ׳זאָל נישט ווי־סען, וואָס ס׳טוט זיך דאָ ביי אייך?..

יאַנוש

יאָ... זיידע...

גבריאל

אין זיך ארײַנגעטון

יאָ... קינדער... איר האָט שוין באַלד מער קיין זיידען נישט...
ביז אַצינד האָט נאָך די בראָכה חל געווען...

יאַנוש

און אַצינד, זיידע ?..

גבריאל

וועט מען אַוודאי מיך רופֿען צו דין־תּורה אויבען!.. מיך ברוי־
כען פֿאַר אַנ׳עדות !.. נישטאָ מער קיינער פֿון יענער צייט,
וואָס האָט זיך אפשר געזאָלט דערוואַרטען ביז אַצינד, גאָר איך
אַליין...

יאַנוש

כ׳איז נאָך דאָרט אויבען קיין דין־תּורה נישט, מ׳וועט אונז
נאָך אַזוי גיך נישט משפּט׳ן...

גבריאל

כ׳שפּיר, ס׳וועט נישט לאַנג געדויערן מער, וואָרום אַלע נאַכט
הער איך רופען :—גבריאל ! גברי—א—ל !..

שרה׳לע

זיידע... זיידע... כ׳וועל בלייבען אַליין, און ווי אַזוי וועל איך
וויסען: כ׳האָב אַמאָל אַ מאַמע׳ן געהאַט, אַ טאַטע׳ן געהאַט?.. און
מיין שטאַם איז?..

גבריאל

גלעט איר איבער׳ן קאָפּ

אַצינד וועל איך דיר זאָגען... יאָ!.. וואָרום שפּעטער, האָב איך
מורא, — וועט שוין מער קיינער נישט זיין, וואָס זאָל נאָך
וויסען צו דערצעהלען.

שרה׳לע

אַמאָל, אין אַ טריבע מינוט, — שעם איך מיך פֿאַר זיך אַליין,

און ס'דוכט זיך מיר: כ'בין דאָ אַ פרעמדע אין הויף!.. כ'בין דאָ ערגיץ געפונען געוואָרען אויפ'ן פעלד!.. אונטער אַ וואַנט.. און ס'איז גאָר נישט מיינס אין הויף... נאָר דער זיידע האָט מיך גענומען.. פאַר רחמנות וועגן... און פאַר זיינס אַ קינד אויפגעכאָוועט...

גבריאל

ניין... ניין... קינד מיינס...

שרה'לע

און אַצינד, אַז דער זיידע וועט שטאַרבען, וועל איך ברויכען אַוועקגעהן אין דער וועלט אַריין... און ס'וועט דאָ קיינער מער נישט זיין מיין... און כ'וועל בלייבען אַ יתום אַליין...

צעוויינט זיך

גבריאל

פון געדאַנק

ניין!.. אַ גלייכער יורש ביסטו!.. אַמאָל איז ער אויף די אונטערשטע פעלדער פאַרבליבען... אַ שווערער בין השמשות... דער רעגען האָט די דאָלינע פאַרגאָסען...

יאַנוש

די אַלטע דאָלינע!..

גבריאל

איז פיל געוועזען מיט וואַסער... און מ'האָט נישט געקענט אַריבערקומען צום הויף מער, אַ ווייסעל האָט זיך געטראָגען, אַפילו דאָס קליינע רינטשקעלע האָט געקריגע אַ בייזען שטערען, און זיך געקנייטשט ווי ביי אַ זקן, און ער האָט נישט געקענט קומען אַהיים מער אין הויף אַריין!..

שרה'לע

ווער, זיידעלו?..

גבריאל

דיין טאַטע!..

שרה׳לע

האלזט אים ארום

ווײ... ווײ... זיידעלו... וואָס איז געווען?..

גבריאל

מ׳האָט שוין געהאַט דענסטמאָל אָפּגעשניטען ס׳היי, אָנגעשטופּט אַלע „סטאָ אָלעס,״ אָנגעלעגט אין סטויגען אויף די לאָנקעס... און די היי-שניטער׳ס זענען געבליבען מיט אים, און כ׳האָב נישט געוואוסט איבער זייער גורל דאָרט...

שרהלע

ווײ... ווײ... זיידעלו !.. וואָס איז געווען ?..

גבריאל

בין אין אַרויס אונטערן רעגען, די דונערען זענען זיך אַרומ־מיר צעפּאַלען ווי די קאַשטאַנעס פון ביימער, און כ׳האָב געהערט שרייען איבער׳ן דאָרף: אָ—האָ! אָ—האָ!

שרה׳לע

מ׳זאָל אויף דער דאָלינע דערהערען?..

גבריאל

יאָ...

יאַנוש

דריי וויאָרסט וועג׳ס ?..

גבריאל

און מ׳האָט מיך דערהערט !.. כ׳ווייס נישט וועמענ׳ס קול ס׳איז שטאַרקער געווען ?.. אָבער, ס׳איז באַלד אָנגעקומען אַ געזאַנג... פון דער דאָלינע אָנגעקומען !.. די שניטער׳ס האָבען געזונ־גען... און דיין טאַטענ׳ס קול האָב איך דערקענט צווישען זיי־אין שטורם!.. אויפ׳ן ווינט... צווישען בליצען... כ׳האָב געהערט

זיין קול איבער די פעלדער! עס האָט זיך געשפּאַרט איבער די וואַסער׳ן, און מיך באַרוהיגט...

שרה׳לע

כ׳האָב געזעהן, זיידע, אַ מענש, אַ הויכען, אַ מענש מיט אַ העלען קאָפּ, — כ׳בין דענסטמאָל נישט געזונט געווען, — און ער איז געשטאַנען איבער מיר אַריבערגעבויגן בײַם בעט, און מיך מיט די הענט געגלעט...

גבריאל

כ׳איז געווען דיין טאַטע...

שרה׳לע

אין זיינע אויגען, — גרויסע אויגען בלויע, זענען טרערען געשטאַנען ...

גבריאל

דיין טאַ: ..

שרה׳לע

לאַנג איז ער טויט, זיידע ?..

גבריאל

אין דעם יאָר, וואָס דו ביסט געבוירען געוואָרען, און מיט שכל דעם ערשטען שמייכעל געטון !..

שרה׳לע

און דעם שמייכעל שוין נישט געזעהן ?..

גבריאל

ניין...

שרה׳לע

און אַ האָט ער באמת אויסגעזעהן ?..

גבריאל

יאָ..: הויך... שטאַרק... מיט אַ שענע, העלע באָרד... ס׳גאַנצע

דאָרף האָט זיך געבענשט אין אים...

שרה׳לע

און מיין מאַמע ?..

גבריאל

אויף גאַנץ קליין פוילען די שענסטע געוועזן...

שרה׳לע

זיידעלו... כ׳בין אַ נומעלטען געפאַלען אויפ׳ן הויף... און ס׳איז מיר געוואָרען פינסטער אין די אויגען... געבליבען ליגען אין חלשות... האָב איך געזעהן אַ פרוי — אַ הויכע, אַ שענע, וואָס האָט מיך געמונטערט...

גבריאל

דיין מאַמע...

שרה׳לע

לאַנג געשטאָרבען?..

גבריאל

ביי דיר אין בעט... שווער דיך געטראָגען, און נאָך שווערער דיך געהאַט; און ווען דו ביסט אויף דער וועלט געפאַלען—מער נישט געלעבט...

שרה׳לע

פאַרשטעלט זיך ס׳פנים מיטביידע הענט

מאַמע... מאַמע...

גבריאל

און נאָך איר טויט אָנגעהויבען טרויריגער צו ווערען, פינסטע-רער — ס׳פנים, און שפעטער אויסגעגאַנגען ביי דיין ערשטען שמייכעל, אָהן אַ קרענק... ווי אַ ליכט געצאַנקט, און ווי אַ ליכט פאַרלאָשען געוואָרען !..

שרה׳לע

ווי פריער, מיט אַ געוויין

טאַטע... טאַטע...

גבריאל

אַז ס'שפּיר, מיינע טעג זענען געצעלט... און דו בלייבסט אַצינד אַליין איבער; ווער ווייסט, אין וועלכער מדינה דו וועסט קי-מען, און ס'וועט פאַרבייגעהן אַ פרעמדער און דיר זאָגען: „האָסט קיין טאַטען נישט געהאַט!.. דיין מאַמע איז פאַרפאַלען געוואָרען צווישען די וועגען...״ זאָלסטו זאָגען:—מיין טאַטע איז אַמאָל אין פוילען אַ גרויסער פּריץ געוועזן, מיין מאַמע—די שענ-סטע אויף שטעט, און אַ גאַנץ דאָרף האָט זיך פאַר זיי כורעים געבוקט!

איגנאַש

קומט אַריין

מאַניע איז אין שטאַל, ביי דער מעלק!.

גבריאל

נאַרסטו מיך נישט, יצחק?..

איגנאַש

גענאַרען?..

קלאַראַ

קומט אַריין פון שטוב

איגנאַש, איר האָט אַרויסגעשיקט אַקעגען די נערד, די גר סטאַציע?..

איגנאַש

יאָ...

קלאַראַ

און נאָך אַלץ נישט צוריקגעקומען?..

איגנאַש

ניין...

ג ב ר י א ל

דערציטערט

יצחק, ווער ברויך קומען?..

א י ג נ אַ ש

דער טאַטע.

ג ב ר י א ל

אַצינד?..

א י ג נ אַ ש

יאָ...

ג ב ר י א ל

דורכ׳ן וואַלד?

א י ג נ אַ ש

יאָ...

ג ב ר י א ל

ביינאַכט דורכ׳ן וואַלד?

א י ג נ אַ ש

אים אַרויסגעשיקט אַ קעגען אַ ביקס אויפ׳ן וועג.

ג ב ר י א ל

נישטאָ קיין אַנדערער וועג, ווי דורכ׳ן וואַלד?..

א י ג נ אַ ש

מיט די זאַמדען...

ג ב ר י א ל

דרייסט זיך

לאָזט מיך, קינדער, אויב איר ווילט רחמנות האָבען אויף מיר, קומט!.. און אַז איך וועל נאָך טרעפען צו דער ריכטיגער מינוט, זיין צאָרן וועט נישט זיין גרויס—וועל איך פאַלען כורעים און בעטען:—מיך הרג׳עט!.. מיך שלאָגט!.. איך בין אַלט, און

וועל בודאי שוין בקרוב שטאַרבען!..

שרה׳לע

האַלט אים צו, מיט געבעט

זיידע!.. זיידע!..

איגנאַש

נעמט אראָפּ די ביקס פון האַנט

איך געה...

שרה׳לע

פאַרהאַלט אויך אים, מיט געבעט

ניין!.. און דו וועסט נישט געהן... איגנאַש, זיי טראָגען דיר נאָך אַ בייז האַרץ!..

קלאַראַ

ס׳קען זיין: דער צוג האָט זיך פאַרשפּעטיגט.

גבריאל

ניין!.. איך וויל רעדען מיט זיי, כ׳וועל מיך אָוועקשטעלען, און זאָלען זיי מיר אַריינקוקען אין די אויגען... ריכט זיך צו געהן

שרה׳לע

מיט גרויס געבעט

זיידע!.. זיידע!..

גבריאל

אָראָפּגעפאַלען

שאַ!.. כ׳הער: מ׳בעט אין דרויסען!.. מ׳איז מתפלל!.. אָ— ס׳ווערט מיר עטוואָס גרינגער... וואַרט, כ׳וועל זיי רופען, און פועלן ביי זיי, זיי זאָלען געהען!.. רופט ע—הע!.. כלאַ—פּ— צי!.. פויערים פּאַקען זיך אַריין הערט, כ׳וויל אייך עפּיס פרעגען: —געהט איר אַמאָל אין אייער נשמה-טאָג אויפ׳ן אַלטען צווינטער? און זעהט דאָרט די קברים פון יענע אַלע, וואָס ליגען שוין

באַהאַלטען, און האָבען אייך אַמאָל געוואָלט אויסלייזען?.. זעהט: איך בין מיט זיי אינאיינעם געוועזן!.. און מיין הויף האָט פאַר׳ן וואַלד תבואה געמאָלען... און אַצינד ליגען דאָרט אין יענעם וואַלד, די אייניקלעך זייערע, און וואַרטען אָפּ מיין זוהן אויף די פינסטערע וועגען, און ווילען אים שלעכטס טון.. פרעג איך מיך: פאַרוואָס קומט דאָס אים?..

פויערים

אומרוהיג

—ווער?

—וואו?

—ווען?

גבריאל

ווי פריער

און זיי רופען מיך, אייערע זיידעס, פון די קברים רופען זיי מיך, און ווילען מיך פרעגען: וואָס ס׳טוט זיך דאָ?.. ס׳אַראַ וועלט ס׳איז?.. און איך וועל זיי דערצעלען: מ׳שלאָגט... כ׳וועל זיי דערצעלען פון עניים-קשים!.. און ס׳אַראַ פאַרענטפערונג וועט איר האָבען?..

פויערים

צובונטעוועט

—מ׳געהט זעהען!..

—אין וואַלד אַריין!..

—העק מיטגענומען!..

גבריאל

אַ שעה ער האָט געברויכט קומען, און מ׳האָט פאַר אים ניט געוועג פאַרשטעלט!.. און ער ראַנגעלט זיך בלינד מיט מענשען... געהט אין וואַלד אַריין...

פויערים

ווי פריער

—מ׳געהט אים ברענגען!..
—ס׳וועלען קעפ פליהען!..
—אין וואַלד אַריין!..
—אין וואַלד אַריין!
פּאַקען זיך אַרויס

גבריאל

ביט שווער אָפּ ג׳אָטעם

גאָט איז אַנ׳אל רחום וחנון! יאָ, ס׳איז נאָך דאָ אמת וצדק, און רחמים ביי די מענשען... נישט אינגאַנצען קאַליע... ענדערש פּירט מיך אין שטוב אַריין! כ׳וועל מתפלל זיין ביחידות!.. כ׳האָב נאָך אויך אַ שטיקעל דעה... ווערט אָפּגעפירט פון מאַניען מיט שרה׳לען, באַגלייט פון יאַנוש׳ן.

קלאַראַ

געהט ערשט אַרונטער צום טיש. נעמט זיך מישען ס׳בוך

אויף וואָס האָבען זיי געוואַרט, די פּויערים?..

איגנאַש

געברויכט באַצאָלען פאַר׳ן היי-אָפּשניידען!

קלאַראַ

און איר זענט נישט געווען ביי געלט?..

איגנאַש

יאָ... געוואוכט אָבער, דער טאַטע ברויך קומען, האָב איך מיך שוין אויפגעהאַלטען, און נישט געוואָלט באַצאָלען אָהן אים!..

קלאַראַ

מישט דאָס בוך

ח בות... אויף איטליכער כאַלופּע אַ חוב... און ביי איטליכען פּויער...

איגנאַש

ס׳איז דאָך נישט קיין ליכווע...

קלאַראַ

געגומען און צעטיילט אַ פאַרמעגען... אַז ס׳איז שטיל געווען, איז׳ס געווען גוט, האָט מען געקענט באָרגען... אָבער?.. ס׳וועט עפּיס זיין דערפון,—מ׳זאָל ברויכען אַוועק?..

איגנאַש

יאָ... געווען שטיל... האָט איטליכער אַריינגעטראָגען... נאָכ׳ן שניט...

קלאַראַ

די ירושה אויך איבערגענומען פון זיידען, צו טיילען געלט צווישען די פויערים!.. אָפּ. ס׳הערט זיך אַ טרילער׳ען פון אַ פייפעל

בראָנקע

קומט דערנאָך אָן צום פענסטער

איגנאַש, ביסט אַליין?

איגנאַש

פענסטער

וואָס דו זעהסט...

בראָנקע

הייסט מיך נישט אַריינגעהן?..

איגנאַש

כ׳ווייס?..

בראָנקע

און ניט דו געהסט אַרויס צו מיר?..

איגנאַש

נעמט איר אדורך דורכ׳ן פענסטער

וואָס טוסטו דאָ אַזוי שפעט אין דער נאַכט..

בראָנקע

מײן פאָטער איז צוגעפאָרען אין שטאָט אַרײן.

איגנאַש

ביסטו אַלײן צוריקגעקומען?..

בראָנקע

מיט'ן אַלטען סטעפאַנעק...

איגנאַש

און ער וועט נישט פאַר קײנעם אױסזאָגן, פון דײן קומען?

בראָנקע

ער שווײגט, ווי דער כאָפאָל בײם וועג!..

איגנאַש

און וואָס האָסטו געוואָלט, בראָנקע?..

בראָנקע

בײם נאָמען רופסטו מיך?.. נישט: בלאָנד-קאָפּ?.. ווי ס'פלעגט דיר נישט אַראָפּגעהן פון די ליפען: „מײן שענער בלאָנד-קאָפּ"!..

איגנאַש

יאָ... ווען איגנאַש האָט גערעדט. איגנאַש, וואָס האָט געשאָסען האָזען, זיך אַרומגעטריבען אויפ'ן פערד און ס'דאָרף איז פאַר אים נישט געווען קײן שטײג, אַ הינער-שטײג, נאָר אַ פרײער שטח, אויף וועלכען ס'זינגען סקאָװראָנעס, ס'ווײנען סאָװעס, און ס'שניפען האָזען איבער די פעלדער ... אין די וועלדער...

בראָנקע

און אַצינד?..

איגנאַש

זיץ איך אין טאַטענ'ס שטוב.. די ביקס איז פאַרראָסט. קיק

אויף די ווענט, זעה איך: קעפּ מיט ווייסע בערד, ווי דער זיידע... זאָגט דער טאַטע: ס׳זענען יידען... קלער איך: מ׳ברויך ווערען אויך אַ יוד... לאָזען וואַקסען אַזאַ ווייסע באָרד...

בראָנקע

אַ ווייסע באָרד לאָזען וואַקסען... כאַ-כאַ-כאַ...

איגנאַש

יאָ... כ׳האָב געהאַט ס׳פערד, די ביקס... האָב איך עפּיס די קעפּ מיט די ווייסע בערד נישט אַזוי געזעהן!.. ס׳פעלד האָט מיך פאַרנומען... און בין איך אַמאָל אַריינגעפאַלען אין שטוב, אַזוי ווילד נאָך די פּאָלאָוואַניעס.. און זיך פאַרטראַכט אַ ווייַלע איבער זיי,—איז אַרויסגעקומען אַ העלער בלאָנד-קאָפּ, אַרויס-געשוואומען!..

בראָנקע

דיין בלאָנד-קאָפּ?..

איגנאַש

יאָ!.. און איינגעשלאָפען מיד, דער׳הרג׳עט איבער אַ בינט שטרוי... און דער בלאָנד-קאָפּ מיר געשוועבט פאַר די אויגען... און יואָלט אַזוי אפשר געוואָרען מיטגעריסען... חתונה-געהאַט מיט דיר, גענומען „שלוב" אין קאָשציאָל, און געריטען מיט דיר אינאיינעם... נישט געשפירט: כ׳טו אומבאַוואוסטזיניג דער-מיט אַנ׳עולה דעם הויף דאָ. ס׳איז מיר קיינמאָל נישט קיין חלוק געווען צווישען די ביידע הויפען, און כ׳האָט קיינער נישט געמאַכט קיין חלוק צווישען אונז ביידען!.. דו האסט ליב ס׳פעלד און די ביקס... און ביידע האָבען מיר ליב ס׳פערד, ביידע—צו שיסען האָזען!.. ווער וואָלט עפּיס געהאַט; אַז מ׳וואָלט זיך אַזוי אַרומגעטריבען?.. און האָזען—זיך געוואַלגערט אויף די וועגען!.. רויטע פיקסען גרוי געמאַכט!.. און הירשען די הערנער אויסגעטון!..

בראָנקע

און אַצינד, מיין שענער בוים, טאָפּאָל מיינער!

איגנאַש

געבליבען אָהן פעלד... מיר ס׳פעלד צוגענומען פון אונטער די פיס... זיץ איך אין שטוב—אַזוי קוקען אויף מיר די קעפ פון די ווענט אַראָפּ; זילבערנע קעפ מיט ווייסע, זילבערנע בערד... און אַז כ׳שפיר: כ׳ברויך אַרויסרייטען אויפ׳ן פערד... ס׳קומט מיר אָן די מינוט, וואָס כ׳ברויך זיך צו צעפּראַלען איבער׳ן פעלד און כ׳האָב ס׳פעלד נישט, ווערט מיר אַזוי אומהיימליך!.. שפיר איך: אַזוי ווי די קעפ געהען אַרויס פון די רעהמען... און זייערע אויגען זענען עפיס אַזעלכע... און זייער לשון... זייערע בליקען... אַז ס׳נעמט מיך אינגאַנצען איבער... און ס׳ווערט מיר גרינגער... אַ סך גרינגער, און ברויך שוין באַלד מער ס׳פעלד נישט...

בראָנקע

און אַז דו וועסט זיין מיט מיר, טאָפּאָל מיינער ?..

איגנאַש

ווי אַזוי וועל איך זיין?.. מ׳טרייבט אונז פון דאַנעט... ס׳פעלד שוין צוגענומען !.. און כ׳שפיר: ווי ס׳גליטשט זיך אויך אַרויס דער הויף!.. איך רעד דאָ, און מיין פאָטער האָט אים אפשר שוין דאָרט פאַרקויפט ! ווייל ער האָט מורא צו שלאָפען דאָ... און מ׳מוז אַרומגעהן מיט אַ ביקס און היטען, אַז מ׳זאָל אונז נישט פאַרברענען. פאַרברענען, ווי אַ גע׳פגר׳ט „נאָסאַטע" פערד, אַ געפאַלענע נבלה,—וואָס מ׳האָט מורא אַריינצוואַרפען אין וואַסער פאַר די פיש, אַז ס׳זאָל נישט כאַפּען קיין זאַראַזע אויף זיי...

בראָנקע

באָזשע מאָי!..

איגנאַש

און אַראָפּ אין שטאָט, יאָ, אין שטאָט... איבערזעצען אַ בוים פון גאָרטען... פון צווישען ביימער ערגיץ אויף אַ גאַס, אין

ענגשאַפּט... דער בוים ברויך פעלד !.. די פעטיגקייט פון דער פייכטער ערד... מער זון... ליכט... הימעל... און דאָרטען : דאַ-רען צווישען צוויי לאַנגע טורות הויכע הייזער!.. אָהן הימעל... אָהן זון... און דערצו אין שטויב... אין קאָרזש.., אָהן לופט... ס'וועט אים אויספּעלען אָטעם... און וועט דערשטיקט ווע-רען...

בראָנקע

לײדענשאַפטליך

קום-זשע מיט מיר, טאָפאָל מיינער!

איגנאַש

וואו זאָל איך מיט דיר געהן ?..

בראָנקע

אין מיין טאַטענ'ס הויף !.. צו אים אין הויז. כ'האָב נעכטען געבעטען פאַר דיר, קינד, כ'האָב מיין טאַטען די האַנט גע-קושט און געקניהט, ווי כ'קניה פאַר דיר און קוש דיינע הענט! קום, כ'וועל דיך אַריינפירען אין יענעם הויז, אין יענע שטובען. וועסט זעהן דעם פאַרנעם! ס'וועט אויף דיר אַ וויע-הע טון מיט אַנ'אַנדערע לופט... דער אַראָמאַט פון אַלט-פּוילי-שען יחוס, ווי פון טייערען פּערפום !.. מיין טאַטע איז אַ שלאַכטשיץ!.. אַנ'אַנדערער גייסט דאָרט! דו וועסט אַוועקלעגען נ'קאָפּ צו מיר אויף דער ברוסט, וועסט דערשפירען דעם זיל-בערנעם צלם אויפ'ן האַרץ און איינשלאָפען באַלד, ווי אַ טויב !..

איגנאַש

און די קעפּ? די קעפּ וועלען אַרויס פון די רעהמער, מיט די ווייסע, זילבערנע בערד... בלייז גוטע יודען... צדיקים... אין זיי-ער זכות,—זאָגט דער טאַטע,—לעבט דער הויף, לעבט דער זיי-דע. זייער ברכה איז חל אויף אונז...

בראָנקע

אָבער דער זכות קען דאָך מער נישט בײשטעהן איך; און דער הויף הערט-אויף באַלד צו לעבען. ביי מיר אין שטוב וועל איך אָנצינדען אַ לעמפּעל אייל פאַר׳ן בילד פון דער הייליגער מרים, און בעטען ביים גוטען גאָט פון מיינע אבות: זיי זאָלען דיך לייטערען פון פינסטערען גהינם...

איגנאַש

גוט, און דער הויף? און אַלע איבריגע, וואָס זענען מיט׳ן הויף? די נשמה פון הויף?..

בראָנקע

וועלען אפשר אַוועקגעהן! נאָר דו וועסט בלייבען דאָ! און פון די ווענט וועלען צו דיר אַראָפּקוקען די אייגענע בילדער, וואָס אין מיין טאַטענ׳ס שטוב: מאַטעניקאָ, קאָשציושקאָ און אַנדערע... זיי וועלען דיך ערשט דערציען ווי אַ קליין קינד, אַ וויג-קינדעלע אויף כריסטוס׳עס שויס... און דו וועסט ערשט דערשפּירען די טיפע, אומבאַגרעניצטע ליבע צו דער ערד פון דעם לאַנד, צו אונזער נעסט, ביים אייל פון לעמפּעל. און אין דרויסען, טאָפּאָל מיינער — וועט ס׳פעלד דיר זיין נאָך-אַמאָל אַזוי ברייט! און דיין פערד וועט שפּריצען מיט שוים אויף די קייטען, שפּריצען מיט פייער אין וואַלד. און אָנצינדען מיט זיי די בלעטער!..

איגנאַש

ניין, שענער בלאָנד-קאָפּ! כ׳וועל נאָר זיין דאָרט, וואו אַלע פון דעם הויף וועלען זיין, און מיט זיי אינאיינעם זיך וואַל-גערען!.. ווי וועל איך קענען לעבען? אויף זייער אומגליק, אויף זייער חורבן, זיך באַזעצען מיט דיר? זיי קענען האָבען ס׳געפיל: כ׳האָב זיי אַליין מיטגעהאָלפען אין זייער אומגליק! און קללות און חרמות, וועלען זיך שיטען אויף מיין קאָפּ, וואָרום, אַזוי טוט אַנ׳אייגען קינד אַ טאַטען?

ב ר אָ נ ק ע

און מיט זיי אַוועק ווילסטו, טאָפּאָל מיינער?

א י ג נ אַ ש

יאָ, בלאָנד-קאָפּ!

ב ר אָ נ ק ע

און פאַרגעסען אין יענע נעכט, וואָס דו ביסט מיט מיר אויפ׳ן פערד געריטען? אין די הייסע, בלוט-הייסע נעכט— ווען די שטערען זענען געפאַלען איבער אונזערע קעפּ און ס׳פערד האָט געפּראַלט אין דער טיפער נאַכט אַריין? אָ—האָ! וואו איז דער ווינט, וואָס האָט געלאָשען די באַקען, דיין פנים? די ווינטען, וואָס האָבען אונז געטראָגען מיט׳ן פערד, שוואַרצע קאַלענדעס איבער׳ן שניי, און דערצעלט פון רויטע קוזשניעס, פון שמידען מיט שוואַרצע בלאָז-זעק און ווייסע ציין, ווי עלפען-ביין!

א י ג נ אַ ש

טריב

פאַרלאָשען...

ב ר אָ נ ק ע

פאַרגעסען אין יענע נעכט, וואָס דו ביסט געלעגען אונטער די מויערען פון מיין טאַטענ׳ס הויז און אָפּגעוואַרט ביז כ׳וועל אויפמאַכען אַ פענסטער, און דיר צושמייכלען! עך, דו, טאָ-פּאָל-מיינער!.. ווי ווסטו קענען חתונה האָבען מיט אַ יודיש מיידעל?.. מיט אַזאַ ווייכע...| צעקראָכענע... כאַ-כאַ-כאַ! וואָס האָט אפשר מורא צו שלאָפען אַליין אין אַ שטוב ביינאַכט.... און צו קוקען אין פענסטער אַריין, ווען ס׳בליצט?..

א י ג נ אַ ש

טריב

ניין.., כ׳וועל נישט חתונה האָבען!..

בראָנקע

לײדנשאַפטליך

אַך, איגנאַש !.. דערמאָן זיך, כ׳האָב זיך אַ קעגענגעלאָזט צו דיר אויף אַ שלאַקס-רעגן, דער דונער האָט די בײמער אויסגעהױלט; דער הימעל זיך געשפּאָלטן פון די בליצן, און ס׳װאַסער אויף דער רינטשקע איז דענסטמאָל בײזער געװען פאַר דער װײסעל אין װיאָסנע...

איגנאַש

שװײַגט

בראָנקע

די פינסטערע נאַכט !.. דײַן אָפּװאַרטען מיך אויף די באַגראָזטע לאָנקעס... צװישען די סטויגען הײ... אין די קאָרנפעלדער... די אויגען האָבען געבליצט... דער אָטעם געשטיקט... עך !.. טאָפּאָל מײַנער !.. *גראָבט אײַן איר קאָפּ אין זײַן ברוסט. אַ געררויש אויפ׳ הויף. מ׳הערט, דאָס אַרײַנפאָרען פון אַ װאָגען*

איגנאַש

כאַפּט זיך אויף

דער טאַטע איז געקומען !.. קום !.. כ׳װעל דיך אַרויספירען !..

אַף בײדע, פויזע, ברוך, הענעך, גיטעלע זומערדיג-אָנגעטון

קלאַראַ

קומט פון שטוב אַקעגען

סקאָצעל קומט! אַ גאַסט!.. *צעקושט זיך מיט גיטעלען*

גיטעלע

כ׳האָב נישט געקענט אײַנרוען, כ׳זאָל נישט אַרויסקומען...

ברוך

מנחם אבל זײַן...

גיטעלע

אַזאַ אומגליק!.. אַזאַ ביטערער צרה ! שוין גאָר ערגער פון

שלעכטע געשעפטען !..

קלאַרא

אַ שטיק האַרץ מיר אַרויסגעריסען...

ברוך

די ערד באַקומט תמיד ס'בעסטע חלק...

ר' הענעך

נו, עפּיס שטעהן געבליבען, קינדער, פון פאָרענט ?.. געהט'ס אין אַ שטוב ווייטער!.. קלאַראַ, זיי האָבען נאָך היינט נישט געהאַט אין זייער מויל!..

קלאַראַ

אַ שטוב פון אַלעם ג־טען!..

גיטעלע

ווייניג מיטגעהאַט אויפ'ן וועג, שווער?.. אָנגעלאָדענט פולע קאָרבען !..

ר' הענעך

יאָ..!. מ'קען טאַקי זאַט זיין פון די נאַשערייען !.. גיטעלע, ברוך, קלאַראַ — אַפּ אין שטוב. ר' הענעך אין טיר, וואָס אין דרויסען ארויס איגנאַש ?

איגנאַש

קומט אריין

אַ ?

ר' הענעך

דו ביסט געווען אין שטאַל ביים שפּאַנען ?

איגנאַש

ניין...

ר' הענעך

דער קאַסטאַן, וואָס מ'האָט מיר אַרויסגעשיקט אין וואָגען, —

לאָמט דאַן...

איגנאַש

יאָ, אין וויאָסנע זיך אויסגעריסען פון אַקער, און זיך צורעכט געמאַכט אַ פוס...

ר׳ הענעך

כ׳וויס... איז מען נישט אָפּגעהיטען, און מ׳שיקט מיר אים אַרויס צום באַן, — כ׳זאָל נישט קענען באַלד דערפאָרען אין הויף אַריין?..

איגנאַש

אַ שטאַל פערד,—האָט ער גראָד דעם לאָמען אַרויסגעכאַפּט. און איבער אים געפּאַקען ?..

ר׳ הענעך

אָפּגעגאַנגען אַ וויאָרסט און געבליבען שטעהן: — נישט אַנדערש אויסגעקומען: כאָטש אים ארויפצולעגען אויפ׳ן וואָגען, און זיך אַליין איינשפּאַנען, און אים ברענגען צו פירען.

איגנאַש

אַ מלער, פּשוט...

ר׳ הענעך

קוקט אויפ׳ן זייגער

אַ גוטע שעה און מער,—זיך פאַרשפּעטיגט !..

איגנאַש

און דאָ דערווייל די נשמה אויסגעגאַנגען פאַר שרעק; נישט גע־וואוסט שוין וואָס צו באַקלערען !..

ר׳ הענעך

יאָ!.. אַ מארכה: ס׳ביסעל פויערים!.. האָבען געבּרענגט דעם וואָ־גען אין דער לופטען צו טראָגען!.. פון וואַנעט, איגנאַש, האָט זיך דאָס דערנומען אויפ׳ן הויף צו דער צייט ?..

א י ג נ אַ ש

אויפגעהאַלטען ביז דו ועסט קומען, מיט'ן אויסצאָלען פאַר'ן היי-שניידען !..

ר' ה ע נ ע ך

אינגאַנצען אָפּגעקאָשעט ?..

א י ג נ אַ ש

די לעצטע פיר אָפּגעלעגט, שוין מיט דער נאַכט צוגלייך...

ר' ה ע נ ע ך

נישט געברויכט ווידער אויפהאַלטען.

א י ג נ אַ ש

טאַקי דערפאַר, ווייל ס'איז שוין מער נישטאָ מאָרגען צו טון און כ'האָב געוואוסט: דו ברויכסט גראָד קומען, האָב איך געקלערט, האָסט אפשר עפּיס צו רעדען אַ וואָרט מיט זיי ?..

ר' ה ע נ ע ך

וואָס קען איך האָבען צו רעדען מיט זיי?.. ס'קומט זיי אַ גרויסען יושר-כח, פאַר'ן אָפּשטעלען מיך אַהיים !..

א י ג נ אַ ש

רופט אין טיר

ע—העו! כלאָ—פּ—צי !..

פ ו י ע ר י ם

פאַקען ויך אַרײַן פון דרויסען

—דאָבּרי וויעטשור!

—דאָבּרי וויעטשור!

—דאָבּרי וויעטשור !..

א י ג נ אַ ש

זעצט זיך צום טיש, און נעמט זיי אויסצאָלען איינעם נאָכ'ן אנדערען

ב ר ו ך

קומט אַרײַן. האַלט אַ גלאָז מילך אין האַנט

באַצאָלט פאַר אַרבייט?..

ר׳ הענעך

פאַרטיפט

א כ—הם..

קלאַראַ

קומט אַריין מיט א גלאָז מילך

נאַ... הענעך!.. אַ גלאָז וואַרימע מילך... גלייך פון דער מעלק... נאָך וואַרים!..

ברוך

דאָס איינע איז כאָטש צו באַקומען אויפ׳ן הויף, אַ גלאָז מילך.

ר׳ הענעך

מאַ... נישט מער ווי אַ גלאָז מילך, און ס׳באַקומט נישט.. ביטער—גאַל... נעמט טרינקען

קלאַראַ

גלייך, נאָר געקומען איבער דער שוועל, — שוין איינגעשפּאַנט זיך... מ׳קען זיך אויף איגנאַש׳ן אויך פאַרלאָזן מיט׳ן אויסצאָלען... ר׳וועט זיך נישט פאַרטיילען...

ר׳ הענעך

יאָ... סתם זיין דאַרביי... וואָס קען שאַטען?..

קלאַראַ

זיך אָפּפאַרטיגען מיט זיי, גלייך אַריינקומען צום טיש. מ׳מאַכט שוין צורעכט עפּיס עסען!.. אַ אין שטוב

ברוך

גוט, גוט...

ר׳ הענעך

טרינקט די מילך

אַזוי געווען צעטראָגען, ברוך! בנאמנות, נישט קיין צייט געהאַט מיט דיר איבערצורעדן אַ וואָרט!..

ברוך

אַ סך צו רעדן נישטאָ שוין איבער וואָס...

ר׳ הענעך

צוגעטאַכט ס׳געשעפט?.. איינגאַנצן?..

ברוך

און ווי פאַרשטעהסטו?..

ר׳ הענעך

און די בעלי חובות?..

ברוך

בעלי חובות...

ר׳ הענעך

דיר שווייגען?..

ברוך

ל׳וועל זיי נישט געבען וואָס כ׳האָב נישט, אַפילו יאָ, — וועלען זיי נעמען?..

ר׳ הענעך

אַ סך שולדיג?..

ברוך

שפּאָר...

ר׳ הענעך

נישט קיין באַ׳טעם׳טע זאַך...

ברוך

מילא... אַ חדוש?.. ס׳האָט אַזוי לאַנג געגו׳סס׳ט, לאָטש געווען אַ גיכער טויט... אַ לאַנגע בראָך—האָט זי אַלץ אויפגעגעסן... פאַרשלונגען...

ר׳ הענעך

און דיין געלט, וואָס דו האָסט געהאַט שטעקען?..

ב ר ו ך

אַביסעל האָט מען געלעבט ; אַביסעל — אין די שענק אַוועקגע־קומען !..

ר׳ ה ע נ ע ך

נישט געווען מיציא זיין גאָר?.. קיין פּרוטה נישט ?..

ב ר ו ך

די חובות שוין אַרויף נאָך אייז׳ער כ׳בין אַרויס; באַזעצט, ווי די בינען...

ר׳ ה ע נ ע ך

מילא... אַ קופּע געלט וועסטו קריגען ביי מיר... נאָר וואָס וועט דיר ס׳געלט העלפען?..

ב ר ו ך

יאָ, ס׳אַ זאַך, וואָס ס׳איז נישטאָ קיין רפואה צו נ׳איר !..

ר׳ ה ע נ ע ך

יאָ, יאָ!.. פון שורש אויס... פון גרונט-אויס... קוקט זיך אום צו די פּויערים, וואָס האָבען פאַר דער צייט אָפּגענומען ס׳געלט באַצאָלט נו, איר האָט שוין פאַר אייער טרחהר באַקומען ?..

פ ו י ע ר י ם

—יאָ!

—יאָ!

—יאָ!

ר׳ ה ע נ ע ך

ס׳איז שפּעט אין דער נאַכט; אויב איר ווילט — קען מען פאַר אייך מאַכען אַנ׳אָרט, איבערצונעכטיגען אין די שטאַלען!..

אַ נ׳אַ ל ט ע ר פ ו י ע ר

אָ, ניין... פאַר די פּויערים זענען די וועגען פון דעם דאָרף נישט פרעמד!..

ר׳ הענעך

שטופט איםדעם אריין א פאפירעל

האָט איר טרינק-געלט, אָדער אָפּפּירגעלט, ווי איר ווילט רע-
כענט; פאַר׳ן אָפּשטעלען מיך אַהיים!..

פּויערים

מיט א געהויבענע שטימונג פּאַקען זיך ארויס

—דאָבראַ נאָך!
—דאָבראַ אָך!
—דאָבראַ נאָך!

איגנאַש

נאָך א ווײַלע

נו, געריכט עפּיס אין דעם וועג?..

ר׳ הענעך

יאָ, אין אַזוינע ענינים... מ׳פאָרט באַגראָבען אַ בר מנן, — באַ-
גראָבט מען אים; ס׳האַלט זיך אויף מיט אַ טאָג... אַ שעה...
אָבער ר׳בלייבט דאָך נישט לאַנג ליגען... קומט צו קבורה!..

איגנאַש

שוין באַשטאַט ס׳דאָרף?..

ר׳ הענעך

אַזוי גוט... נישט נאָך מיט אַלעמען... יאָ, געבליבען הענגען אין
לופטען... אין לעבעדיגען אינוועטאַרזש...

ברוך

אַז ס׳זאָל אַלץ בלייבען אויפ׳ן אָרט מיט׳ן לעבעדיגען אינוועג-
טאַרזש...

ר׳ הענעך

אום-הב!.. אַרויס, ווי מ׳געהט און מ׳שטעהט!

איגנאַש

וויפיל גוט מען?

ר׳ הענעך
מ׳גיט...

ברוך
ווייניגער וויפיל מ׳האָט געגעבען !..

איגנאַש
מיט אַ סך?..

ר׳ הענעך
עטליכע טויזענט...

איגנאַש
ס׳דאַרף איז דאָך היינט אַ מציאה עטליכע טויזענט מער!..

ברוך
אַז ס׳געהט אַזוי?..

ר׳ הענעך
מ׳ווייסט דאָס...

איגנאַש
עטליכע מאָרג זאַמד געמיסטיגט און שוין דאָס יאָר דאַרויף געזייעט, אין דער מיהל פרישע וואַלצען אַריינגעגעבען !..

ר׳ הענעך
נו, יאָ... מ׳ווייסט דאָס...

איגנאַש
ס׳וואַסער׳ל אויף דער דאָלינע געפּלאַנטעוועט ס׳זאָל נישט אויס-גיסען איבער די לאָנקעס... שטאַלען אויפגעפרישט... און דער אינווענטאַרזש רייכער געוואָרען מיט אַן׳אויסלענדישער דרעש-מאַשין!..

ברוך
מילא, עפּיס אַן׳עצה?..

ר׳ הענעך

און קעלבלעך אונטערגעוואקסע... פערד...

איגנאַש

פון אַקערס... געשפאַנען... וואָס נאָך אַלץ דער הויף האָט אויף זיך גענומען?..

ר׳ הענעך

מילא, כ׳זאָג נאָך נישט, יאָ!.. טאַקי נישט מסכים געווען... און ס׳איז ביי מיר אַ קלער...

ברוך

איך וואָלט געזאָגט: יאָ, אַדורכקומען!.. מ׳מוז אַוועקקוקען, דאָרט וואו ס׳געהט אין געלט-זאַכען, בשעת ס׳איז סכנות נפשות!..

ר׳ הענעך

איבעררעדען טאַקי מיט איר... מיט קלאַרען... מילא, אַז ס׳וועט נישט זיין קיין עצה?.. איז כאָטש נאָכ׳ן שניט... מ׳וועט אַראָפּ-נעמען פון פעלד... נאָכ׳ן נייעם...

איגנאַש

מילא, אויך שענע עטליכע טויזענטער, דער שיוו...

ר׳ הענעך

מ׳ברויך זיך באַקלערען... כ׳וועל אַליין גאָר נישט טון אויף דער אייגענער האַנט... גבריאל, מאניע, שרה׳לע, יאַנוש

גבריאל

ברוך הוא וברוך שמו!.. גיט הענעכ׳ן די האַנט שלום-עליכם!..

שרה׳לע

אַסך שרעק געהאַט, דער זיידע, — וואָס דער פעטער האָט זיך פאַרשפעטיגט.

ר׳ הענעך

אבי אָנגעקומען בשלום!..

גבריאל

הענעך, וואָס איז די מיהל שטעהן געבליבען?.. וואָס הער איך נישט מער ס׳ראָד מאָלען?..

ר׳ הענעך

צעבראָכען, טאַטע!..

גבריאל

פארזינקען

אויך ס׳ראָד האָט מען אָפּגערופען אַהיים!.. אַ שטיק האָלץ... אַ ראָד, און אויך געשטאָרבען... אַזוי ווי די ביימער, וואָס מ׳האָט אויף זיי געהאָנגען—און אויפגעהערט צו רעדען מיט די צווייגען, אַז מ׳האָט זיי אָפּגעהאַקט. און אַצינד ווידער ס׳ראָד אויפגעהערט צו רעדען, אַז ס׳האָבען זיך אויסגעבראָכען די ציין, אָדער ווי ביי אַ זקן—אַרויסגעפאַלען...

ר׳ הענעך

ס׳קומט אויף אַלעם אַ צייט...

גבריאל

צו ביסלעך שטאַרבט אַלץ אָפּ אויפ׳ן הויף, וואָס דערמאָנט אין יענע צייט; צו ביסלעך, — און ס׳וועט באַלד נישט זיין מער קיינער, וואָס זאָל וויסען עפּיס מער צו דערצעהלען, און דער הויף וועט שוין גאָר נישט האָבען מער...

שר ה׳לע

און דו, זיידעלו!..

גבריאל

געה אויך אַהיים!.. בויזע איר האָט נישט פאַרשטאַנען ס׳לשון, אייך פרעמד געווען, זָבער איך האָב אין קריצען פון די ציין געהערט ס׳רעדען פון די מענשען, וואָס מ׳האָט געמאָלען פאַרזייערטוועגען!.. פאַכטער, פאַכטערקע, וויסקראָביק

פאַכטער
אַ גוטע נאַכט געקומען זאָגען אויף תמיד... מ'פּאָרט אַיועק...

ר' הענעך
שוין?..

פאַכטערקע
צוויי וואָכען, די שיפסקאַרטען ליגען...

פאַכטער
און שיער נישט פאַרברענט...

פאַכטערקע
אַ נס פון הימעל!. דער קליינער הויבט-אָן וויינען ביינאַכט: ער וויל עפּיס! געה איך אַראָפּ אַריינוואַרפען אַ פּאָר שייטלעך האָלץ, און אָנוואַרעמען אַביסעל טיי. מילך. און געה, זיי אַ נביא, אַז מיין שלמזל'דיגער מאַן, האָט זיי באַהאַלטען אין אַ לופט... פאַרשטעקט פאַר די מייז,—זאָלען דאָס נישט פאַרשלע-פּען!..

פאַכטער
וואָלטען שוין ליבער געווען פאַרברענט געוואָרען; כ'האָב גע-קלערט אָפּשלעפּען... אַ טאָג, אַ וואָך. און ס'וועט זיך אפשר בעסערען... דער חולה וועט געזונטער ווערען... און אַזוי וועל איך מיך איינשפּאַרען: זי וויל צו די קינדער — פאָר דיר?.. און איך וואָלט מיך אָנגעקליבען דאָ אַ ווינקעלע. און אַליין אַוועקגעזעצט אויף אַ זעקעל קאַרטאָפעל... אַ בינטעלע שטרוי און אַ הויפטעל קרויט צוקאָפּענס...

פאַכטערקע
מ'האָט דיר געזאָגט אין שטאָט... אַז די שיפסקאַרטען געהען אויס אויף דער אַנדערער וואָך!..

פאַכטער
ען!.. כ'האָב גאָר נישט געקענט אַרויסגעהן פון שטאַל; כ'האָב

געמאָלקען די רויטע בהמה, די שוואַרצע בהמה, — האָבען זיי אויף מיר געקוקט מיט אַ זעלבע אויגען, פונקט ווי די באָרע קוה אויפ׳ן שוחט, וואָס איז ארויסגעקומען איר שעכטען, און מ׳האָט איר געבונדען, אַ בהמה האָט זיך אויך איר שכל... און געבעך געוואוסט, כ׳וועל איר נישט מער מעלקען... און געמריקעט, ווען כ׳בין אַרויס פון שטאַל, און זיך געזעגענט מיט איר: „זיי געזונט, מיין טייערע בהמה!..—גראָד ווי זי וואָלט זיך געבריכט אָפּקעלבען!..

קלאַראַ, גיטעלע

קומען ביידע ארײַן

קלאַראַ

כ׳בין זיך אַריינגעקומען קריגען, נישט מער..

מאַניע

די מומע גיטעלע!.. כאַפּט איר אַרום מיט א גדולה

קלאַראַ

זיך אַלע דאָ באַזעצט, און דער טיש אין דרינען וועגט זיך איבער... און ס׳עסען ווערט כסדר קעלטער...

פאַכטערקע

בעל-הבית׳טע קרוין, געזעגענען זיך געקומען!.. אויף באַגינען באַשטעלט מענדעל חזיר מיט די לייבען, גאָרנישט געבליבען שוין מער צו טון!.. ס׳בעטגעוואַנט אַפילו איינגעניים...

פאַכטער

און מ׳וועט שוין מער נישט שלאָפען ווי די איינע נאַכט אויפ׳ן הויף, פאַרטאָגס-רירען אין וועג אַריין...

ר׳ העניך

גיט איס די האַנט

פאָר לחיים, און בשלום דעם ים אַריבערקומען!

פאַכטער

אמן!.. און מ׳זאָל שוין מער נישט דאָרט קריצען אויף איר מיט די ציין...

גבריאל

גיט אים די האַנט

פאָרט, הלואי דאַרטען מנוחה האָבען!.. געזעגענט זיך בסדר

ר׳ העניך

פון פאָרענט שטאַרק פאַרטיפט

יאָ... נישט אומעטום און אויף איינמאָל שלעכט!.. דאָ נישט גוט, און דאָרט בעסער... יאָ, געהט מען איבער... מ׳טראָגט זיך איבער...

פאַכטער, פאַכטערקע

אָפּגעזעגענט

אַ גוטע נאַכט!.. אָפּ אין הויף

גבריאל

ויצט פאַרזונקען

ווי לאַנג איז, זיין פאָטער דאָ געמאָלקען, און פאַר מיין צייט... יאָ, און נישט אַוועק, נאָר געשטאָרבען. ענדערט און כ׳בלייבט וואָס אַ טאָג וועניגער איבער, וואָס זאָל דערמאָנען אין יענע צייט... ס׳שטאַרבט אינגאַנצען אָפּ...

ר׳ העניך

פאַרטיפט

יאָ... יאָ...

גבריאל

אגן ס׳ראָד, ווי לאַנג איז, ס׳האָט נאָך געמאָלען די תבואות פאַר׳ן וואַלד?.. ווען ס׳לעצטע הויפעל האָט זיך אויפגעקליבען דאָ, און פון חילות געווען אַרומגערינגעלט, ווי לאַנג איז?.. און ס׳איז געקומען אַ פריץ צו לויפען די הענט און די פיס פאַרבליט, און געפאַלען איבער די שוועל אין זיך געבעטען:

כ׳זאָל אים באַהאַלטען, און מ׳האָט די שטאַלען צעלייגט, די קעלערען פאַרגאָסען מיט וואַסער, די טויערן אַראָפּגענומען!.. און איך האָב אים געהיטען... אין אויווען באַהאַלטען — היינט זענען שוין אַזעלכע אויווענס אויך נישטאָ מער!.. — אים די וואונדען איבערגעבונדען... די ראַנעס געהיילט... אים עסען צו־דערלאַנגט... און נאָכדעם די בעסטע פערד שפּאַנען געלאָזט, אים פאַר אַ יוד איבערגעטון, און אַרויסגעפירט: העט-העט, אי־בער דער גרעניץ... צו אַנ׳אַנדערע מדינה... ס׳הערט זיך אַ שאָס. דער אַלטער לאָזט זיך אַרונטער אין מיטען דערצעהלען. ס׳ווערט אַ מהומה.

יאַנוש

האַלט אים אונטער דערשראָקען

דעם זיידען געטראָפען!.. שרה׳לע!

שרה׳לה

פאַרברעכט די הענט

זיידע!.. זיידע!..

ברוך

ס׳פענסטער אָפּגעגעלאָזט, טאַטע...

קלאַראַ

שפּרינגט פון דער הויט, קורטשעט זיך אינגאַנצען אײַן

געדט אַוועק, געהט אַוועק פון פענסטער...

ר׳ הענעך

דעם לעצטען בוים ביי אונז אַרויסגעריסען און דעם גרעבסטע דעם שטאַרקסטען בוים... כליפּעט.

איגנאַש

באַפּט אַראָפּ די ביקס פון דער וואַנט, צילט פון אָפענעם פענסטער אַרויס.

דריטער אַקט.

מיט א צייט שפּעטער.

אין דער אייגענער שטוב.

נאָך האלבע נאַכט.

טונקעל, דער לאָמפּ ברענט אראָפּגעדרעהט.

אַנוש

זיצט און קוקט אַרײַן אין די לַווענטען

איגנאַש

געהט אין דרויסען פֿאר'ן אויפֿגעפּראַלטען פֿענסטער,—הין-און-צוריק, מיט דער ביקס אין האנט. שטעלט זיך אָפּ ביים פֿענסטער

יאַנוש, פאַרוואָס געהסטו נישט שלאָפען?..

יאַנוש

און אַז כ'וועל געהן, וועל איך שלאָפען?..

איגנאַש

מ'מאַכט צו די אויגען. שלאָפט מען...

יאַנוש

ווערט דער קאָפּ געשוואָלען!.. יאָ...

איגנאַש

נאַרעלע, איין שעה אויב דו ליגסט... גיסט זיך נישט קיין ריר...
און די ברעמען אַראָפּגעלאָזט...

יאַנוש

שפּרינג איך אַרויס פון בעט, אַ משוגענער — און מ׳ברויך מיך
בינדען מיט שטריק!..

איגנאַש

כ׳ווייס נישט, מיר קלעבען זיך גראָד די ברעמען צו היינטיגע
נאַכט!..

יאַנוש

וואָלסטו זיך צוגעשפּאַרט, אפשר—און איך וואָלט מיך אַוועקגע-
שטעלט אַביסעל אויף דיין אָרט!..

איגנאַש

יאָ... דיר געבען אַ ביקס אין דער האַנט אַריין, וואָלסטו זיך
אפשר אַליין נבך גע׳הרג׳עט מיט איר...

יאַנוש

ס׳איז אָבער קיין חכמה נישט, אַז איך זאָל אַריינגעהן, און דו
וועסט כאַפּען אַ דרימעל... און דאָ, אָ, שטעהט אַלץ אויפגע-
פּראַלט!.. טירען, פענסטער—אָפען !..

איגנאַש

כ׳וואָלט געוואוסט, דו וועסט אויפזיין, אַזוי וואָלט איך מיך עט-
וואָס צוגעשפּאַרט אויפ׳ן שטיין... זיצענדיג...

יאַנוש

גוט. גוט...

איגנאַש

נָבער אַז דו וועסט האַלטען ביי שלאָפענגעהן זאָלסטו מיך אויפ-
וועקען!.. און נישט לאָזען קיפּיען דאָ !

אַנוש

כ׳וועל דאָך נישט מאַכן קיין אומגליק מיט מיינע הענט ?..

איגנאַש

זעצט זיך אַוועק אויף אַ שטיין אין דרויסן, אַרײַנגעטומען די ביקס אין די אָרעמס. לאָזט באַלד אַראָפּ ד׳קאָפּ און שלאָפֿט אײַן

שרה׳לע

קומט אַרײַן

כ׳בין שוין געלעגען אין בעט און זיך אָנגעטון; פֿאַרוואָס געהסטו נישט שלאָפֿן, יאַנוש?

יאַנוש

און וואָס ביסטו אויפגעשטאַנען ?..

שרה׳לע

כ׳ווייס אַליין נישט; מ׳מאַכט צו די אויגען, שלאָגט עפּיס אין קאָפּ אַריין, און ס׳וואַרפֿט פֿון בעט אַרויס !..

יאַנוש

ס׳ערגסטע פֿאַר׳ן קראַנקען, אַז ער פֿאַרלירט די נאַכט, האָט די נאַכט נישט !..

שרה׳לע

און אַ געזונטען ?..

יאַנוש

רעט מען נישט. דאָ זענען אַלע קראַנק, נערוועז, משוגע...

שרה׳לע

און דערצו איז די נאַכט אַזוי גרויס...

יאַנוש

ווי אויף יענעם׳ס אומגליק !..

שרה׳לע

ס׳וויל גאָר נישט טאָג ווערען!..

יאַנוש

פאַר איינעם, וואָס געהט-אום מיט אַ קראַנקען, איז די נאַכט דריי מאָל אַזוי לאַנג...

שרה׳לע

און זומער דערצו... גאָר קיין נאַכט נישט...

אַנוש

און ציט זיך לענגער ווי אין טבת!..

שרה׳לע

אַ טאָג, גרויס ווי אַ יאָר !.. אַרום צעהן אין אָווענט, שווימען נאָך שטיקער אויפ׳ן מערב, און אַרום איינ׳ס—רויטעלס זיך שוין צוריק אויפ׳ן מזרח...

יאַנוש

און די עטליכע שעה, ציען זיך אַזוי לאַנג, — אַז, ס׳איז גאָר קיין אויפן נישט איבערצוקומען זיי...

שרה׳לע

פאַרטראַכט

יאָ... איין שעה געדויערט אַמאָל מער ווי אַ גאַנץ יאָר...

יאַנוש

אום — הם...

שרה׳לע

יאַנוש, ביסט, געווען אויפ׳ן גוטען אָרט, מ׳האָט ב׳זיירען אַריינ-געלעגט אין גרוב?..

יאַנוש

אינאיינעם מיט דיר געשטאַנען, דאָך!..

שרה׳לע

ס׳בנים געשיינט...

יאַנוש

דאָך, אַ געזונטער אַראָפּ אין גרוב. עפּיס קראַנק געווען?.

שרה׳לע

אָפּענגעהאַלטען די אויגען; און ס׳האָט מיר געדוכט, ווי ער קען זיי נישט אָפּרייסען פון מיר...

יאַנוש

דו ביסט אים צום ליבּסטען געווען; און מורא געהאַט צו געהן מנחה דאַוונען, דו זאָלסט אַ רגע נישט בּלייבּען אַליין!..

שרה׳לע

ווער ס׳האָט אים נישט געזעהען מנחה דאַווענען אין וואַלד, און רעדען מיט די בּיימער?.. האָט אַודאי געמוזט קענען זייער לשון!.. זיי האָבּען זיך אַווי צעשאָקעלט, צו זיין דאַוונען!.

יאַנוש

און דאָך נישט געוואוסט, וואָס ס׳טוט זיך אַרום.

שרה׳לע

האָבּען אים אפשר דעם צער נישט געוואָלט אָנטון?..

יאַנוש

און אפשר אַראָפּ אין קבר, ער זאָל נישט האָבּען גאָר געוואוסט און אין דער לעצטער רגע געמיינט, אַ בלינדע קויל?.. אַ צו פאַל?..

שרה׳לע

געשטאָרבּען דורך אַרגע!.. פּויזע האָבּען, דוכט זיך, אַליין חרטה. נישט געמיינט דעם ייִדען... איגנאַש׳ן...

יאַנוש

אַ־אָפּרוימען!..

שרה׳לע

געהערט, ס׳גייעס האָט צווישען זיך גערעט; און דער גלח האָט

זונטאָג אין דער פּאַראַפּיע געזאָגט: דער אַלטער גבריאל איז געווען „אַנ׳אוטשטשיווער״ יוד...

יאַנוש
דער העכסטער טאָפּאָל אויף דער פּוילישער ערד!..

שרה׳לע
ווער ס׳האָט אים נישט געזעהן, אינאיינעם מיט׳ן אַלטען גלח,— ביידע אַר׳סגעהן איבער׳ן פעלד; דער גלח, — אַנ׳אַלטער, מיט טריבע אויגען, איינגעבויגען, מיט אַ געל פּנים, אָהן איין צאָן אין מויל; און דער זיידע, —אַזוי הויך, שטאַרק, מיט די לאַנגע, ווייסע באָרד...

יאַנוש
היינט שוין ביידע נישטאָ מער!..

שרה׳לע
יאָ... אָבער ס׳דאָרף האָט זיי אינאיינעם געזעהען אויפ׳ן פעלד, און האָט געקניט, ביז צו דער ערד געפאַלען, און זיך געבענשט אין זייערע טריט: „ניעך בענדזשע פּאָכוואַלאָני!..״

יאַנוש
פּאַרטיפּט
און אַז ס׳דאָרף האָט זיך נישט קריעה געריסען?.. שבעה געזעצט?.. יאָ...

שרה׳לע
און שטיל געשוויגען... נישט געקומען צו אים, ווען ער איז נאָך געלעגען אויף דער ערד, און אַראָפּגעבויגען די קעפּ, נאָר אַריינגענומען צו זיך, און שטיל געשוויגען.

איגנאַש
וועקט זיך אין דרויסען, אונטער׳ן פענסטער
ש-ש... איר שלאָפט נאָך אַלץ נישט?..

יאַנוש

פינסטער

ניין...

איגנאַש

מיך לאַנג געלאָזט שלאָפען?..

יאַנוש

אַ שפּאָרע ווײלע...

איגנאַש

ס'אַ—פײכטקײט... דער טוי אַפילו צענעמט די ביינער...

שרה'לע

אַמאָל זיך דערקוויקט מיט אים!..

איגנאַש

נישט קרום געווען, מ'זאָל פאַרמאַכען די לאָדענס, און געהן שלאָפען... ס'איז שוין באַלד טאָג!..

שרה'לע

גלײכער: ס'ברענט אַזוי אַ פענסטער אין דער נאַכט אַריין!..

יאַנוש

אַז מ'געהט רעדען אַ סוד, איז גלײכער, מ'לאָזט אָפען די טיר איז מען זיכער, ס'שטעהט קײנער נישט אונטער איר, וואָס הערט זיך אונטער!..

שרה'לע

אפשר דעם גאַנצען הויף לאָזען לײכטען; אין אַלע פענסטער מאַכען ליכטיג, אילימינירען! און מ'זאָל מײנען: עס איז אַ יום-טוב, דער שלאָס באָדט זיך אין פאַרגעניגען. אין ימים-טובים, און אַז ס'וועלען פרעמדע פאַרבײפאָרען, און אָנשטאַט נגנען צו הערען שפּילען, אויב מ'טאַנצט נישט דאָ.

איגנאַש

ביטער

כאַ-כאַ...

יאַנוש

אין מיטען דער האַלבער נאַכט!.. ערגיץ אין אַ לאַנד, וואָס הייסט: פוילען—שטעהט באַלויכטען אַ שלאָס, צווישען פינסטערע וועלדער, און די מענשען דרעהען זיך אַרום אין איס, נישט קיין לעבעדיגע, ליימענע גולם׳ס!.. פאָרצילייגע פונקען!.. וועלכע, מ׳ברויך נישט מער ווי אַ ווינטעלע, אַ ערויש — און זיי וועלען אָנהויבען טאַנצען, שפרינגען, דרעהען זיך, משוגע. כשופ׳געטון.

ר׳ הענעך, ברוך

קומען ביידע אַרײַן פון דער קאַנטאָר, אין די שלאָפראָקען, לאַטשען אויף די פיס.

ר׳ הענעך

האַלט אַ ברענענדיג ליכט אין דער האַנט

ס׳ליגט נאָך נישט אין די בעטען?..

ברוך

כ׳האָב געמיינט: דאָס וועט שוין באַלד אויפשטעהן, און אַרויסגעהן אַקעגען נ׳טאָג באַגריסען.

יאַנוש

מ׳געהט נישט פריער שלאָפען, ביז ס׳ווערט ליכטיג אויפ׳ן הימעל!.. אָ

שרה׳לע

מ׳געהט שלאָפען אויך... אין טיר שוין אַ גוטע נאַכט!.. אָ

איגנאַש

וואָס עפּיס אַזוי לאַנג זיך פאַרגעסען אין קאַנטאָר?..

ר׳ הענעך

גע׳חשבנ׳ט...

ברוך

דער חשבון איז צדק, נאָר ס'געלט איז געשעדיגט!..

ר' הענעך

אַ פאַרמעגען אָפּצונעמען—אין פרעמדע הענט...

איגנאַש

צו'אַלטע געשיכטע...

ברוך

כ'ווייס גאָר נישט, ס'אַראַ ווירטשאַפט מ'האָט דאָ געפירט, אַ בעל-הבתישקייט!

ר' הענעך

דו ביסט שוין אויסגעטון!.. איטליכעס געשעפט, אַז ס'שטעהט אויף די פיס—זענען די חובות קראַנט, געוואויגענע רענדלעך!..

ברוך

געברויכט איינציען, ס'האָט זיך אָנגעהויבען!..

ר' הענעך

אַ חלק: מער, ווייניגער?.. וואָס קומט אַרויס?.. אַ געשעפט, אַז ס'הויבט-אָן געהן מיט דער פוטער אַראָפּ, זענען די חובות צו-געפאָרע!..

ברוך

צום טויט!

איגנאַש

קומט אונטער צום פענסטער

נישט געהן שלאָפען הייגט?.. נאָר אַזוי אַריינקלערען אין דער נאַכט?

ברוך

קרענקליך

נישט, חלילה, ווען אַוועקצובערענגען!..

עס הערט זיך אַ מריקען פון אַ קוה, באלד—פון מערערע בהמות אויף אמאָל, מיט אַ בייזען

ר׳ הענעך

דערשראָקען

ס׳איז עמיץ ביי די שטאַלען!..

איגנאַש

כאַפּט די ביקס

כ׳גע־ה אַרונטער זעהן... פּויזע

מאַניע

קומט אַריינצולויפען פון בעט אַרויס

טאַטעלו !.. טאַטעלו!..

ר׳ הענעך

וואָס אַזוינ׳ס, טאָכטער־לעבן?..

מאַניע

טוליעט זיך

כ׳האָב מו—רא !..

ר׳ הענעך

פאַר וועמען, טאָכטערשי, האָסטו מורא?..

מאַניע

ס׳האָט עמיץ אַריינגעקוקט אין פענסטער!

ר׳ הענעך

קוקט פאַרצווייפעלט אויף ברכ׳ן

וואַרט!.. איגנאַש קומט צו, וועט ער גלייך צוגעהן זעהן!.. ס׳מריקען

שטילט זיך איין

ברוך

שווער

כ׳וואָלט נישט געווען דאָ, וואָלט איך׳ס נישט געגלויבט... אַריין

גהינם...

א י ג נ אַ ש

קומט צו צום פענסטער

מ׳זעהט נישט גאָר!..

ר׳ ה ע נ ע ך

און כאַניע האָט געזעהן אַ פּנים אין פענסטער!.

מ אַ נ י ע

מיט אַ באָרד!.

א י ג נ אַ ש

ס׳חלומ׳ט איר דער זיידע, מסתמא...

מ אַ נ י ע

יאָ... יאָ... דער זיידע...

ב ר ו ך

און וואָס האָט געקענט זיין ס׳געשריי?..

א י ג נ אַ ש

הויבט מיט די אַקסלען

איבערגעטראָקען אפשר?...

ר׳ ה ע נ ע ך

נישט מצר?..

א י ג נ אַ ש

כ׳זעה נישט מער!..

ר׳ ה ע נ ע ך

גוט אַרומגעקוקט?..

א י ג נ אַ ש

אַלע פלעטער אַדורכגעטאַפּט !..

ר׳ הענעך

נישט אַמאָל זיך ערגיץ וואו פאַרשטעקט, ווער?

איגנאַש

ברוך מען היטען, טאַקי נישט שלאָפען.

ברוך

אַ שמירה-צעטעל...

ר׳ הענעך

ס׳זאָל נאָר זיין פאַר אַ רפואה... פויזע און דו איגנאַש, וועסט אויפזיין ביז טאָג?..

איגנאַש

שוין נענטער ווי ווייטער.. באַלד טאָג...

ר׳ הענעך

אַך א ווײַלע

קום אַריין, מאַניע, וועסט זיך לעגען מיט-מיר אין בעט אַריין;
און נישט קוקען אין פענסטער, וועסטו נישט קיין מורא האָבען.

דרעהט ארונטער די לאָמפּ, און געהען אַפּ: ר׳ הענעך, מאַניע, ברוך

גנאַש

שטעהט צוגעשפאַרט, די בּיקס אַרײַנגענומען צווישען די הענט

בראָנקע

קומט־אָן אויטערי׳ן פענסטער, שטיל:

איגנאַש!..

איגנאַש

ירימעלט

בראָנקע

זעלצער

איגנאַש!..

איגנאַש

וועקט זיך איבער אומרוהיג

אַ ?.. אַזוי טיף אין דער נאַכט?..

בראָנקע

פאַרכאַפּט

אַרויסגע׳גנב׳עט זיך, אָפען געלאָזט ס׳פענסטער... און איבערגע-לאָזט אַ צעטעלע: זיך אַריינגעוואָרפען אין וואַסער... קריכט אדורך מיט זאַלצען

איגנאַש

און דאָ וואָס האָסטו מיט זיך, אַ?..

בראָנקע

וואָס כ׳האָב נויטיג געהאַט...

איגנאַש

און וואו וועל איך דיך אַהינטון?.. וואו וועל איך דיך באַהאַל-טען?.. דער טאָג וועט נאָר אויפמאַכען די אויגען—וועט זיך שוין ס׳גוואַלד טראָגען איבער די פעלדער...

בראָנקע

זאָלען זיי זוכען אַ שלאַד אין וואַסער!.. געלאָזט שטעהן אַ פּאָר שיך אויף דער דאָלינע, אונטען... און פאַרלעגען נעצען... וולאָ-קען, און מיך וועלען אַרויסציען!..

איגנאַש

זאָלען זיך נאָר נישט כאַפּען: אַז דו האָסט זיי אָפּ עינאַרט און דיך זוכען ערגעץ-אַנדערש; וואָרום ס׳דאַרף ווייסט גוט, דו ביסט נישט גלייכגילטיג צו מיר, און אַז די אַלע יסורים, זענען אויך דיינע יסורים. ברויך מען נאָך מער?..

בראָנקע

און דערפאַר, וועלען זיי מיינען, איך האָב מיך אומגעבּרענגט... אין וואַסער אַריינגעוואָרפען... און גראָד, וואו ס׳איז טיף...

כ׳האָב זיי טאַקי אַזוי געשריבּען דאָרט אין צעטעל: „איר האָט נישט זיי געטון, נאָר—מיר!..״ וואָרום, אויבּ נישט דו, מיינסטו, וואָלט איך מיך נישט געווען אומגעבּרענגט?..

איגנאַש

וואָרום כ׳ווייס, וואו איך וועל זיין?.. און ס׳וועט מיר אויסקו-מען צו געהן פון דאַנען?..

בּראָנקע

וואי דו וועסט זיין, און וואו ס׳וועט דיר אויסקומען צו געהן, וויל איך מיטגעהן, און מיט דיר זיין!..

איגנאַש

דיר זענען פרעמד אונזערע מנהגים, שבּתים און ימים-טובים!.. אַ שווער לעבּען ביי אונז... און זאָלסט זיך פריער גוט בּאַקלע-רען...

בּראָנקע

זאָל דאָרט רעגענען מיט שטיינער איבּער׳ן קאָפּ, יאָ, די ערד שפּייען מיט פייער...

איגנאַש

דו געהסט אַרויס פון אַ שטאַרק בּנין, פון אַ גרויסער, שטאַרקער שיף, און זיך לאָזען אויף אַ קליין שיפעלע, מיט שפּאַלטען אַ סך... צולעכערט...

בּראָנקע

הענגט זיך אָן אין אים

וועל איך אונטערגעהן מיט דיר, אויף דיין האַלדז... מיט דיר אונטערגעהן!..

איגנאַש

אַצינד, יאָ: דו בּיסט פאַר׳שכור׳ט, שיסען אַרויס אַזעלכע פלאַ-מען און ס׳דרעהען זיך פייערדיגע רעדער פאַר די אויגען; אָבּער שפּעטער, אַז דו וועסט זיך אויסניכטערען, מיין בּלאָנד-

קאָפּ, און ס׳וועט אַרויסקומען דאָס גרויע שטיקעל הימעל— אַזוי ווי וועסטו גלייך דערפילען ווי שווערע שטריק בינדען דיך, ס׳לייב איז געפרענטעוועט !.. דו קענסט זיך נישט רירען, געפינסט זיך אין אַ תפיסה !..

בראָנקע

וויל איך דיך אַרויסנעמען פון דער תפיסה.

איגנאַש

אין דיין טאַטענ׳ס שטוב איז פאַר מיר קיין תפיסה נישט ?..

בראָנקע

ניין, נישט אין זיין שטוב... נישט צו די בילדער פון די ווענט דאָרט, נאָר ווייט דיך אַרויסנעמען איבער די גרעניצען פון דער מדינה, אונטער פרעמדע הימלען... און די פרעמד מאַכט קיין חלוק נישט... זי קוקט נישט קיינעם אין די אויגען אַריין...

איגנאַש

און די בענקשאַפט ? שענער קאָפּ ! און די בענקשאַפט צו דעם לאַנד ?.. מיר אַליין ווערט ס׳האַרץ צעריסען, אַז כ׳שפּיר: ס׳וועט קומען אַ צייט און כ׳וועל ברויכען שלאָפען געהן ערגיץ אין אַ שטאָט, צווישען ענגע געדיכטע מויערען, און נישט זעהן מער די זון אונטערגעהן אַזוי פייערדיג-רויט אויפ׳ן פּוילישען האָריזאָנט !.. און כ׳וועל זיך מער נישט לאָזען פראַלען אויפ׳ן פערד, צווישען די רויטע געאַקערטע פעלדער !..

בראָנקע

ס׳איז פאַראַן אָבער, אַ לאַנד, אַמעריקע !.. גרויסע לאָגקעס זענען דאָרט און אונטער טיף-בלויע הימלען ברענען זיי ; הויכע גראָזען ווי די ביימער, און געדיכטע... און מיילען ווייט ציען זיי זיך, פערציג טעג און פערציג נעכט לויפט דאָס פערד אָהן אָפּרוה, און מ׳זעהט קיין ישוב נישט !.. ביז מ׳קומט אין אַ דאָרף צווישען רויטע מענשען... רויט ווי קופער

די לייבער, ברענען אונטער די שטראַלען פון . ר זו, !..

איגנאַש

פּרעריעס... אַ...

בראָנקע

און דיווילדע לאָנקעס וועלען זיין אינזער געלעגער... אויף זיי זיך אַרומטרייבען די גאַנצע טעג אויף ווילדע פערד...
אויף דאָרט, מיין דאָמב, פאַרגעהט די זון צווישען פלאַמען!...
און די נעכט קען מען ערשט דערקענען אין די וועלדער!...
אַז מ׳קומט אַריין אין מיטען העלען טאָג אין וואַלד, און נישט אַרומטרייבען זיך מיט קיין האָזען, פיקסען, ווילדע הירשען, נאָר מיט לייבען... מיט׳ן אַמעריקאַנער לייב!.. און פון זיין פלייש עסען... פון די פעל געהן אָנגעטון!..

איגנאַש

גוט!.. איך בין פון קיינעם נישט, דו ביסט פון קיינעם נישט...
און מ׳געהט צו קיינעם נישט... צו דער נאַטור! נאַטור-קינדער!...
פירען אַ לעבען, ווי אונזערע זיידעס האָבען געפירט, ווען זיי זענען נאָך נישט געווען איינגעשפּאַנט אין די וועגען פון באַזונדערע פעלקער, נאָר האַלב-ווילדע שבטים זיך אַרומגעטריי-בען, מיט טויזענטער יאָרען צוריק! צו דער נאַטור!..

בראָנקע

נעמט דאָס פּעקעל אויף די פּלייצעס

און אַ צינד באַגלייט-זשע מיך אַרויס צוס וועג; ביז כ׳וועל אָנקומען אויף אים — וועט דער־וייל טאָג ווערען, און שוין אַליין קענען אַוועקגעהן אין שטאָט אַריין, און דיך דאָרט אָפּוואַרטען, ביז דו וועסט אַרויסקומען...

איגנאַש

יאָ... און פון שטאָט צום ים... אויף אַ שיף אַוועק... אויף די פּרעריעס פון אַמעריקע, וואו פערציג טעג און פערציג נעכט לויפט ס׳פערד אָהן אָפּרוה אין דער טיפקייט ביז מ׳טרעפט אַ דאָרף. דאָרטען וועלען מיר זיך אַרומטרייבען !.. יאָ, ביז די

היצען וועלן אויף אונז פאַרברענען די מלבושים, די רעגענס אָפּשיילען, אונזערע לייבער—ווערען קיפּער-רויט און גלאַנ-צי... אַרומגעהן אין פעל אָנגעטון, חיות שיסען און זייער פליי... צוריק צו דער נאַטור!.. אָפּ מיט איר

שרה׳לע

קומט אַ ווילע שפּעטער אַריין, באָרוויס, צעלאָזט די האָר, שטעלט זיך אוועק, הויבט־אָן שטיל צו וויינען

יאַנוש

שטעקט אַרײַן נ׳קאָפּ

שרה׳לע, דו ביסט גאָר דאָ?

שרה׳לע

וויינט ווי פריער

יאַנוש

וואָס וויינסטו?

שרה׳לע

ס׳איז מיר באַנג...

יאַנוש

וויינסטו?..

שרה׳לע

ס׳איז מיר אַזוי באַנג, אַז כ׳געה אַריין אין זיידענ׳ס שטוב—פאַלט אויף מיר אַנ׳אימה... יאַנוש, כ׳האָב קיינמאָל נישט גע-וואוסט, אַז כ׳בין אַ יתומה, דער זיידע איז מיר געווען אַ טאַ-טע, ער איז מיר געווען אַ מאַמע,—כ׳האָב קיינמאָל נ׳שט געוואוסט ביי זיין לעבען, כ׳בין אַ יתומה!..

יאַנוש

שאָקעלט טרויעריג מיט׳ן קאָפּ

יאָ... יאָ...

שרה׳לע

קיינעם האָט מען אים נישט אַזוי צוגענומען, ווי מיר... איך האָב אָפטמאָל געחלום׳ט פון טאַטע-מאַמע. נאָר זיי האָבען מיר קיינ-מאָל נישט געפעלט; איך האָב מיך נאָר געקענט פאַרטראַכטען איבער זיי, ווי איבער אַ זאַך וואָס אין חלום...

יאַנוש

ווי פריער

יאָ... יאָ...

שרה׳לע

איינמאָל האָט ער מיך מיטגענומען אין שטאָט אויף קבר-אבות, און אָנגעוויזען: דאָ ליגען די ביינער פון דיינע עלטע-רען. איך האָב שטומערהייט געקוקט אויף די בערגלעך,—כ׳האָב געפילט: די קניה ברעכען זיך אונטער מיר, כ׳לאָז מיך אַראָפ צו דער ערד, מיינע הענט נעמען אַרום דעם קאַלטען שטיין און ס׳האָט מיר אויסגעוויזען: אַ וואַרימער רויך שלאָגט אַרויס פון אינווייניג...

יאַנוש

און דאָרטען ליגט ער אַצינד אויך, דער זיידע.

שרה׳לע

פאַרטראַכט

עפיס האָט מיך דאַן צוגעבונדען צו יענעם אָרט. אַ געפיל האָט זיך אויפגעוועקט, אַ געפיל, וואָס איז מיר ביז דענסטמאָל געווען פרעמד; כ׳האָב מיך געפילט עפעס גרעסער, כ׳האָב מיט איינ-מאָל געפונען דעם שורש פון מיין אָפשטאַמונג. כ׳האָב איבער-געלעבט עפעס זיסע וועהטאָגען, און בין אַוועק גאָר אַנ׳אַנדע-רע...

יאַנוש

שווייגט

שרה׳לע

ווי פריער,

און אַז דער זיידע וועט שטאַרבען, האָב איך מיר געטראַכט — ס׳וועט מיר ווערען באַנג, — וועל איך אויפשטעהן פאַרטאָגס, אוועקגעהן מיט׳ן וואַלד, אָנקומען אין יענער שטאָט, און זיך דערפרעגען צום גוטען אָרט, זיך אַוועקזעצען נעבען יענע קברים, אויסגעצטון פון דער גאַנצער וועלט, און שוין אויף אייביג דאָרטען פאַרבלייבען, אַ בית-הקברות-קינד פאַרבלייבען.

יאַנוש

ניין, שרה׳לע, דו וועסט נישט אַהינגעהן!.. מיט מיר וועסטו זיין! אַמאָל, ווען דו ביסט נאָך גאַנץ יונגעטשקע געווען, האָסט זיך געשפּילט אויפ׳ן פעלד, געריסען די „בראַטקעס״, — דענסט-מאָל בין איך שוין געוועזן נאָנט פון דיר. און איך האָב מיך געיאָגט נאָך דיר, ווי נאָך אַ קליין, ווייס זומער-פייגעלע, מיט ווייסע פליגעלעך...

שרה׳לע

רוקט זיך נענטער צו צו אים

יאַנוש, האָסט מיך ליב?...

יאַנוש

ווען דו ביסט אַ קינד געווען, — איז דיר דער זיידע אַ מאַמע גע-ווען, און ווי אַ קעצעל דיר די אויגען אויסגעלעקט; היינט ביס-טו גרויס, שוין אַ רייפער עפּעל, וואָס רייסט זיך אַליין פון צווייג... אין דיינע יאָרען וועקט זיך שוין עפּעס אַזעלכעס, וואָס דו הויבסט אַליין נישט אָן צו וויסען דערפון... זאָג, שרה׳לע, צי קענסטו שטענדיג שלאָפען ביינאַכט? און ווערסט נישט אַמאָל פאַר׳חלום׳ט, קוקסט אין הימעל אַריין, באַקומסט ליב די זון, די לבנה, און אַפילו די שוואַרצע שאָטענ׳ס?

שרה׳לע

האלזט אים ארום

יאַנוש, ווי דו פאַרשטעהסט מיך!

יאַנוש

דו געהסט אַרויס אין אָוועט אויפ׳ן פעלד, ווילסט קיינעם נישט

באַגעגענען, זוכסט אַליין מיט זיך צו זיין, טרעטסט אויף די גראָזען. דער טוי וואַשט דיר ס׳פּנים, פון וואַלד געהט אַרויס די דעמערונג,—זי נעמט דיך אַריין אין זיך, באַזאַלט דיך, דו צעשווימסט, דו ווערסט ווי אַ חלום, אַקילער א׳מזיכטבאַדער פלעק, אַ וואָלקענדער..

ש רה׳ל ע

ווי פריער לאַסקאַווע

יאַנוש!.. יאַנוש!..

י אַ נ ו ש

דו ביסט דאַן איבערגעוועלטיגט פון וואונדערבאַרע געפילען... דו זאַפסט איין אין זיך די אַלע קלאַנגען, די ווידער-קולות, דאָס עכאָ, וואָס פון טיפעניש פון אַלע קוואַלען; נעמסט דיך אָן מיט די אַלע ריחות, מיט יענעם וואונדערבאַרען אַראָמאַט פון די בלומען, גראָזען, קרייטעכצער, אַז ס׳דוכט זיך דיר: דו אַליין ביסט אויך אַזאַ בלום, די ברויכסט דעם טוי, ער זאָל דיר וואַשען נ׳קאָפּ, וואַשען די האָר, די אויגען!

ש ר ה׳ל ע

ווי פריער

יאַנוש, ווי דו פאַרשטעהסט מיך!..

י אַ נ ו ש

און אַמאָל ווערסטו אויך ווילד, און עס ווילט זיך דיר אַראָפּ-וואַרפען פון זיך אַלץ, און אויסמישען זיך מיט אַלעם. זיך לאָ-זען פריי ניט׳ן שטראָם!.. אַזוי ווי אַ סאַרנע לויפען איבער די פעלדער, ווי אַ באַטשאַן אַדורכשניידען די לופט, ווי אַ וועווערקע היפּען צווישען די ביימער, און ווי אַ פיש אַדורכשניידען ס׳וואַסער...

ש ר ה׳ל ע

ווי פריער

יאַנוש, מיין איינציגער און געטרייער!

יאַנוש

דאָס איז די ליבע, שרה׳לע, דער פרילינג פון יונגע נשמות! דאָס קען דיך אין איין רגע מאַכן פרעהליך, וואונדערבאַר פרעהליך און זאָרגלאָז, און לייכט, און שפּילענדיג,— און באַלד ווידער אַזוי אומעטיג, אַז דו זאָלסט זיך צעוויינען פון דער העלער הויט, גראָד ווי דיין מאַמע זאָל דיר האָבען אין יענעם טאָג געשטאָרבען. שרה׳לע, ס׳איז די ליבע, די ליבע!..

שרה׳לע

בעט זיך קינדעריש-זיס

יאַנוש, האָסט מיך ליב?..

יאַנוש

יאָ... כ׳האָב דיך ליב... ביסט אַצינד ביי מיר... דער זיידע איז פון דיר אַוועק, נאָר דו ביסט דאָך נישט אַליין געבליבען. שרה׳לע, דער זיידע האָט דיך נאָר אויף אַ וויילינקע געהאַל-טען ביי זיך, דיך גרויס דערצויגען, כדי דו זאָלסט דערנאָך אַוועקפליען פון אים, און קומען צו מיר... אַך, שרה׳לע, איך בין איצט דיין זיידע, דיין מאַמע... דו ברויכסט זיך נישט איצט בלויז פרעהען מיט מיר, נאָר אויך ליידען מיט מיר, און פילען אַ טעם פון גליק דורך שווערע ליידען, דורך יסורים... שרה׳לע, אַז מ׳האָט ליב, לייכטען פון די שווערסטע ליידען — די שענ-סטע האָפנונגען אַרויס... ס׳זענען נישטאָ קיין ליידען, נישטאָ קיין יסורים... און וואָס מער, ס׳דוכט זיך דיר—דו ליידסט, — לייכט אַלץ מער די וועלט פון ים אַרויס,—אַ העלע, אַ קלאָרע, אַ ליכ-טיגע... ס׳איז די ליבע... מיט מיר, שרה׳לע, קום, און אַלע צווייפלען, אַלע רעטענישען, נעבעלהאַפטע שטימונגען זענען אויפגעלעזט,—אַלע ספקות האָבען באַקומען זייער באַשייד... ס׳איז די ליבע, די ליבע... רעדט אָפּ מיט איר

קלאַראַ, גיטעלע

קומען ביידע אריין אין די נאַכט-קליידער

קלאַראַ

נו? קען זיך אויסמאָלען אַ מענש — די שרעק?.. אַזעלכער וואָס איז נישט דערין?.. אַזוי ווי אין אַ הינער-פלעט דאָ!.. נישט מ׳שלאָפט, נישט מ׳איז אויף, ס׳אַ מאַטערניש...

גיטעלע

סוליעט זיך אין שאל

אַ פינסטערע אימה... פאַר׳ן פענסטער ער ברויך דאָ ערגעץ אַרומגעהן און היטען, ביין?..

קלאַראַ

ער היט און ס׳האַרץ שרעקט; היט, מ׳איז דאָך נישט מער ווי אַ מענש?.. און מ׳קען זיך מיט אַלעם אַזוי דערהיטען? מ׳פעלט מיט׳ן אויג... אַ טריט... נו? אין דרויסען האָט מען אַ שומר אַוועקגעשטעלט, אָבער אין האַרץ קען מען קיינעם נישט אַריינשטעלען...

גיטעלע

כ׳זאָל געווען וויסען? אויס וועלט דאָ ביי אייך!..

קלאַראַ

אַזוי אַ נאַכט נאָך אַ נאַכט; כ׳ברויך דאָך נישט זאָגען?.. אז מ׳שלאָפט איין אויף אַ מינוט, זעהט אויס: מ׳איז זיך מפקיר... און אַז מ׳שטעהט-אויף, איז מען אַזוי ווי ניי געבוירען...

גיטעלע

מיט אַ קרעכץ

אַך!..

קלאַראַ

אין דרויסען שטעהט אַ וועכטער, אַזוי ווי אין אַ מלחמה-צייט...

גיטעלע

אַזוי ווי פאַר אַ תפיסה, אַ געפענגעניש...

קלאַראַ

און בײַם מינדסטען קלאַפּ – געוווּג! אַ האָרך, אַ שאָרך... און ס'האַרץ גיט זיך שוין אַ צאַפּעל: אויב דער רויך דערוואַרגט שוין נישט ווי מיט אַ שטריק בײַם האַלדז? און די פלאַמען וויקלען זיך נישט אַרום די ווענט—אַז ס'זאָל שוין מער נישט זיין וואו-אַרומעט מיט'ן לעבן צו אַנטלויפען? און מ'זאָל ברוי-כען פאַרברענט ווערען ווי הינער אין אַ שטייג?..

גיטעלע

אַ מדבר, אַ הוילע מדבר, וואָס מ'קען דאָ אָפּטון, אַז ס'זאָל קיין האָן נישט קרעהען!

קלאַראַ

און וויפיל כ'אַרבייט מיט אים אַרום — מ'זאָל אַרויס, און ער רירט זיך נישט פון אָרט, אזוי ווי אַ שטיין!

גיטעלע

יאָ... יאָ...

קלאַראַ

כ'זעה אַ פייער, פונקט: אַ גזלן כ'וואָלט געזעהן. כ'האָב מורא צו קוקען!.. כ'שטעה זיי דריי איילען פון דער ווייטענס...

גיטעלע

יאָ, יאָ...

קלאַראַ

דעם אַלטען אָוועקגעברענגט... און ס'קינד, אויף וואָס וואַרט ער נאָך?..

גיטעלע

מסתמא, אַ זאַך דערבײַ...

קלאַראַ

פאַרוויינט

כ'ווייס, ס'קינד איז אים אַ סך אָנגעגאַנגען, יאָ!..

גיטעלע

דאָס זאָגסטו שוין נישט גלייך!.. זייט איך קען דעם שווער האָט ער זיך דאָ ערשט אַ סך מער געעלטערט, ווי פאַר דער גאַנצער צייט, וואָס כ'קען אים!.. ווי לאַנג: האָט ער נאָך אַ שוואַרצע באָרד געהאַט?.. קיין איין גרויע האָר, און אַצינד? על-טערט זיך מיט איטליכן... פון שעה צו שעה...

קלאַראַ

אַז כ'געה אַרויס פאַר'ן טיר, און כ'זעה: דאָס וואַסער'ל,—צע-געהט אין מיר ס'האַרץ!.. כ'קום אַריין אין שטוב, און כ'זעה דאָס בעטעלע,—עס שטעהט נאָך אַלץ אַזוי פאַרבעט פון דענסט-מאָל, און מ'האָט עס שוין מער נישט געברויכט צוצעוואַרפען... דאָס ווייסע ציכעלע, דאָס קישעלע איבערגעצויגען... ס'פעלכעל אויף דער ערד... ס'ביקסעל אויף דער וואַנט... זיין רייטוועגע-לע... צעכליפעט זיך

גיטעלע

מ'טאָר דאָס גאָר אין זין נישט האָבען!..

קלאַראַ

און כ'לאָז אַראָפּ די ברעמען, שטעהט מיר ס'קינד פאַר די אויגען, ווי עס שטרעקט צו מיר די הענטלעך אויס, און חלש'ט: מאַמעלו... מאַמעלו...

ר' הענעך

קומט אריין אין נאכט-שלאַפראָק

פאַרוואָס שלאָפט איר נישט?..

קלאַראַ

פאַרוואָס שלאָפסטו נישט?

ר' הענעך

איך האָב מיך שפּעט געלעגט, קען איך נישט איינשלאָפען!

קלאַראַ

און איך האָב מיך פריה געלעגט,—בין איך פריה אויפגעשטאַנען!

ר׳ הענעך

נאַרסטו מיך נישט?

קלאַראַ

און דו נאַרסט מיך נישט?

ר׳ הענעך

ניין... זיך פּאַרקוקט אין די ביכער... אונטערגעפּירט אַ שטיקעל סך-הכל !..

קלאַראַ

אָ... מ׳וועט אַזוי לאַנג מישען ס׳בוך, ביז... די נשמה וועט אַרויס, און ס׳וועט נישט האָבען מער ווער צו מישען. איך וועל נישט אַזוי לאַנג וואַרטען... ניין !.. וואָס האָב איך דאָ, איינע אַליין,—אָהן פּיצעל קינד, אין דער דאָזיגער וויסטעניש?. ס׳אַ וויסטעניש מיר געוואָרען!.. גיט מיר ס׳קינד אָפּ, וועל איך ליידען מיט אייך !..

גיטעלע

ס׳אַנ׳עולה טאַקי...

ר׳ הענעך

באַטריבט

אָ... ווייניג נאָך פון דרויסען, מאַכט זיך אַ מכה פון אינווייניג... און די מכה—וועט שוין צום איבעריגען צו-לעגען...

גיטעלע

שווער, איר ברויכט זי אַביסעל אַרויסשיקען פון הויף!.. ס׳איז דאָך איר׳ס אויך אַ רחמנות!

ר׳ הענעך

מטשטש

אַדרבא...

קלאַראַ

און ווי אַזוי רירט מען זיך?. ס׳איז דאָ אַלץ אַזוי ווי איינגע-

פרוירען !.. כ׳וואָלט באַשטאַנען, כ׳זאָל אַוועק, און ס׳זאָל מיר אַביסעל אַרויס פון קאָפּ, נו ?

גיטעלע

אַ רפואה געווען...

קלאַראַ

וואָרום דער קאָפּ שפּאַלט זיך מיר... ס׳שווינדעלט מיר פאַר די אויגען שוין... כ׳געה אָפּ אַ פּאָר טריט, מוז איך מיך אָנהאַלטען אין עפּעס, כ׳זאָל נישט אומפאַלען. כ׳ברויך אַ סך קוקען ?.. כ׳נעם אַ שפּיגעל אין דער האַנט אַריין, זעה איך אַ פּנים, — געל ווי געשלאָגען וואַקס, קיין טראָפּען בלוט נישטאָ דערין.

ר׳ הענעך

וואָ׳ר זאָגט דיר אַנדערש?.. עפּיס אַמאָל געווען אַ רייד מכּח פאָרען ?..

קלאַראַ

כ׳וועל פאָרען, יאָ; נישט ביי מיין לעבען... נאָכ׳ן טויט... מ׳וועט מיך אַרויסטראָגען... מ׳וועט נאָך אַלעמען אַרויסטראָגען פון דאַנען... אָפּ מיט כעס

ר׳ הענעך

לאָזט אַרויס אַ שווערען קרעכץ

גיטעלע

כ׳פאַרשטעה גאָר נישט אויף וואָס מ׳וואַרט? אַ לאַנגע קרענק איז אַ געוויסער טויט !

ר׳ הענעך

פאַרפאַלען, דער הויף קען פריער נישט פאַרקויפט ווערען, ווי יעשען... מ׳וועט אַראָפּנעמען פון די פעלדער. אַ נישט — איז נישטאָ פשוט צו וואָס צו פאַרקויפען. איז מיר קיין חלוק נישט, אויב כ׳פאַרקויף, צי כ׳געה אַזוי אַוועק מיט לעדיגע הענט...

גיטעלע

זאָל שוין מער נישט בלייבען פון אַלעמען, ווי דאָס וואָס ס׳פעלד וועט אַרויסגעבען?..

ר׳ הענעך

כ׳האָב מורא, נישט מער..

גיטעלע

נו, שיקט-זשע איר אַרויס, וואָס וועט זי דאָ פאַרברענגען אין דעם גהינם?..

ר׳ הענעך

כ׳וואָלט איר געשיקט... יאָ, נאָר... דער קאָפּ קלערט עפּיס אַנדערש... ווייסט נישט—דער וואָרעם זיצט אין כריין, דוכט זיך אים, ס׳איז קיין בעסערס נישטאָ...

גיטעלע

כ׳פאַרשטעה נישט...

ר׳ הענעך

אַ יונג מענש נאָך... און גיט אַ וויש איבער די באָרד די גרויע האָר, די עלטער שפּראָצט אַרויס אויף איר... די עלטער אַרויסגעקומען... וואָס איז דאָ אַזוי שווער צו פאַרשטעהן?

גיטעלע

ס׳ליגט איר זיכער נישט אין די געדאַנקען...

ר׳ הענעך

יאָ, ס׳האַרץ איז אַ האַלבער נביא... כ׳טו מיר אפשר קיין גוטס נישט דערמיט, וואָס כ׳קלער איבער... יאָ... נאָר... דער שכל איז אַ שטאַרקער עקשן...

קלאַראַ

שטעקט אריין ב׳קאָפּ, נאַקעט

נישט לאָזען כאַפּען אַ דרים?.. ניין?.. זיך פאַרלעגט דווקא אין דער נאַכט... און ביז ס׳וועט טאָג ווערען, ביז... נעמט אריין ב׳קאָפּ

גיטעלע

פֿאַר׳ן פֿענסטער

יאָ, ס׳טאָגט... ס׳טאָגט שוין באַלד אין דרויסען...

ר׳ הענעך

נו, ווען מען זיך שוין מעגען אַריינלעגען אין בעט... אָפּ בײַדע. מ׳הערט זײַן קול פֿון דרויסען בידך אַפקיד רוחי... נשמתי...

שטיל. אין דער שטוב הײַזט זיך עפּיס אַרויך. ס׳ווערט עפּיס ליכטיגער, אַזוי ווי פֿון אַ שכנ׳ישען פֿלאַם

איגנאַש

קומט אַרײַן אָנגעמאַטערט

אַ?.. דוכט זיך, צוגעברענט... ס׳שפּירט זיך צוגעברענט!.. אָ, אַ רגע כ׳האָב אָפּגעטרעטען... אויף אַ פּאָר מינוט, ביז כ׳האָב זי צום ווענ אַרויסגעפּירט!..

ר׳ הענעך

שטעקט אַרײַן נ׳קאָפּ

ס׳שפּירט זיך צוגעברענט!.. יצחק!.. גײַט אַרײַן אין שטוב, ציטערט אינגאַנצען

איגנאַש

כ׳קלער: זיך אָנגעצינדען עפּיס...

ר׳ הענעך

אַ שרפה... מ׳ברויך אויפוועקען...

איגנאַש

וואַרט... מ׳וועט נאָך אפשר איינלעשען... פֿאַרשווינדט

ר׳ הענעך

פֿאַרצווייפֿעלט

כ׳פייער איז שוין ביים האַלדז... אין פֿענסטער אַרויס יצחק!.. יצחק!..

קלאַראַ

קומט אַרײַן צעמישט, מורמעלט דראָבנע

פייער... פייער...

ס׳הערט אַ באַוועגונג, אַ געלויף. ברוך, יאַנוש, שרה׳לע, גיטעלע. אין דרויסען הערען העלער די פלאַמען, דער הימעל איז בלוט-רויט. אַ געפערליך מריקען פון בהמות, בילען פון הינט.

אינגנאַש

שרייַט הייזעריג פון דרויסען

ס׳פייער איז אין די שטאַלען !..

ר׳ הענעך

צעטומעלט

געהט אַרויס!.. געהט אַרויס!.. ס׳הויז איז אין סכנה!..

קלאַראַ

נערוועז, האַלב משוגע, מורמעלט

פייער... ס׳פייער גלעט מיך... קושט מיך...

גיטעלע

נעמט איר אַרויספירען

האָב רחמנות אויף דיינע יאָר!..

פאָרהאַנג

עפּילאָג

א ברייט טיף פעלד. פלאַכע, געלע זאַמדען, אַנ׳איינציג מאָגער ביימעל ־ תאו נישט וואו. טונקלער בין השמשות. די זון לאָזט זיך ערגיץ־וואו אראָפּ. דאָס איז קענטיג אין דער רויטקייט אויף די אונטערשטע געוועלבען פון די הימלען.

אויף א פריזבע שטיינער זיצען: ר׳ העניך, מאניע — אריינבאהאַלטען ס׳קעפּעל אין זיין שויס — קלארא, ברוך, גיטעלע, איגנאַש, יאנוש, שרה׳לע.

ברוך
ס׳פּנים מער פּארוואַקסען. האַלט אָפען א גמרא, דעם קאָפּ אריינגעלעגט אין איר, און לערנט שטיל, מיט גרויס התמדה

ר׳ העניך
נאָך א ווײַלע
אויסגיסען אין די בלעטער ס׳צער...

ברוך
ס׳ווערט לויטערער דער קאָפּ; און די יסורים גרינגער צו פאַר־
טראָגען.

ר׳ הענעך
ס׳וואָלט נישט געוואָלט אַזוי זאָגען, דעם מאַרך פון די ביינער
אויסנאָגען...

מאַניע
הערקט זיך איבער, ציטעריג־שטיל
טאַטעלו, ס׳איז קאַ-אַ-ל-ט!..

ר׳ הענעך
נעמט איר איין קלאָגענדיג
שלאָף, טעכטער׳ל, שלאָף!

מאַניע
פיעשטשעט זיך
טאַטעלו, כ׳האָב מורא! די מכשפה האָט געוואָלט צוכאַפּען
ס׳ווייסע קעצעלע!..

ר׳ הענעך
וואו האָסטו אַ מכשפה, קינדעלע?

מאַניע
טאַטעלו, קום אַהיים, ס׳איז קאַ-אַ-לט!

ר׳ הענעך
נישט ווייט שוין, טאָכטערלעב, שלאָף דיך נאָך איבער אַ קליין
ביסעלע. און וועסט שוין זיין אין דער היים!

מאַניע
הוי פריער
ס׳איז קאַ-ל-ט!
ר׳ הענעך
נעמט איר איין

שלאָף, טעכטער׳ל, שלאָף.;
וועסטו נישט פילען די שטראָף,
מאַך-צו דײנע אייגעלעך
און חלום נאָר פון פייגעלעך,
פון פייגעלעך, וואָס פליען,—
און האָבען נישט וואו אָפּצורוען!..

ג י ט ע ל ע פּויזע

נאָך אַ ווײלע

אײנגעשלאָפען...

ק ל אַ ר אַ

צאַרטליך

ס׳קינד איז דערקילט...

ג י ט ע ל ע

לעגט צו אַ האַנט צום קעפּעל

ס׳קעפּעל ברענט...

ק ל אַ ר אַ

רעט פון היץ.פּויזע

ש ־ ו ׳ ע

הערקט זיך ציטעריג-שטיל, אַרײנבאַהאַלטען ס׳קעפּעל אין יאַנושענ׳ס שוי

יאַנוש, אַ סך אָפּגעגאַנגען פון דער היים?..

י אַ נ ו ש

אָר אַ סך...

ש ר ה׳ ל ע

פאַרוואָס, יאַנוש, אַז כ׳פאַרמאַך די אויגען, — זעה איך דעם בית-עולם פון יענער שטאָט; דאָס איינע וואָס איז נאָך אונז דאָרט איבערגעבליבען?.. האָט מען נישט געקענט דעם בית-עולם מיטנעמען?..

ר׳ה ע נ ע ך

פאַרבלײַבען אַ זכר לטיט; מ׳איז אַמאָל געווען דאָרט...

שרה׳לע

אַרויסגראָבען די ביינער און מיטגענומען, וואָס מיינסטו? האָבען די ביינער נאָך געברויכט דאָרטען בלייבען?..

ברוך

אַז ס׳וועט זיין תחית-המתים, וועלען די ביינער אַליין אויפשטעהן צו געהן קיין ארץ ישראל!..

שרה׳לע

יאַנוש, ס׳איז נאָך ווייט קיין ארץ ישראל?..

יאַנוש

גאָר ווייט...

שרה׳לע

און מיט דעם וועג קען מען אַהין אָנקומען?..

יאַנוש

אַלע וועגען פירען אַהין!..

שרה׳לע

גוט... און אַז כ׳וועל אָנקומען דאָרטען, און זיך אָוועקזעצען אויף דער שוועל פאַר׳ן טיר, און ס׳וועט אַ פרעמדער פאַרביי-געהן, און מיר אַריינלאַכען אין פנים: „דיין מאַמע איז פאַרפאַלען געוואָרען צווישען די וועגען?..״ וואָס וועל איך אים זאָגען?

יאַנוש

דייך מאַמע איז די שענסטע אויף שטעט געווען... אַ הויכע, אַ שלאַנקע, אַ פוילישע בת-מלכה... און די פויערים זענען פאַר איר ברעים געפאַלען!..

שרה׳לע

און פרעגען, יאַנוש: „מיידעל, וואו האָסטו דיין טאַטען באַשטאַ?״ וואָס וועל איך זיי זאָגען?

יאַנוש

דיין טאַטע איז אין פוילען אַ גרויסער פריץ געווען... אַ שלאָס-טשיק!.. און אַ סך וואַלד געהאַט, סטאַוועס פיש, שפּייכלער תבואה... פויזע

ברוך

מיד

טאַטע, ס׳ווערט פינסטער!..

ר׳ הענעך

אויף מזרח איז נאָך טאָג...

ברוך

און אויף מערב איז שוין נאַכט... טאַטע!

ר׳ הענעך

אונזער וועג ציט אויף מזרח!.. פויזע

איגנאַש

די שאַרפע ווינטען, טאַטע, שיילען אָפּ ס׳פּנים!..

ביטעלע

מ׳ברויך גוט איינהילען ס׳קינד...

איגנאַש

סמנים פון אַ שטורם אויפ׳ן הימעל!

ברוך

וואָלקענעס טראָגען זיך שווערע, גאַנצע בערג ... ס׳חערט טונקעל

ר׳ הענעך

זינגט אָן אַ ליכט

כ׳וועל זאָגען אַ פּסוק תהלים... זאָגט מיט אַ טרויעריגען ניגון

למנצח, מזמור לדוד,

יענך ה׳ ביום צרה,

יסגבן בשם אליה יעקב !..

א שטאַרקער ווינט. ס׳ווערט פינסטער, אין טיפן אונטערגרונט שווימט אַרויס עפּיס אַן ענגליש געשטאַלט צום אַלטן גבריאַל, געפירט פון אַ קליין יונגעלע, אַזוי ווי אַלעק

די שטים

פון אַלעק׳ן

זיידעלו, ס׳איז נאָך ווייט?..

די שטים

פון גבריאל׳ן

זעהר ווייט, נאָך אַ סך מדבריות אַדורכצוגעהן...

די שטים

פון אַלעק׳ן

מ׳זיצט דאָ, זיידע, אָבער כ׳זעה נישט ווער! דער ווינט האָט פאַרוויעהט.

די שטים

פון גבריאל׳ן

און איך בין נאָך אַלץ בלינד... וואָלט איך זייער קול געהערט!

ר׳ הענעך

בליבעט

טאַטע, דיינע קינדער... דו ביסט אַוועק. און מיר זע׳ מיר נעונד...

די שטים

פון גבריאל׳ן

איך געה אינאיינעם מיט אייך; ס׳איז מיר שווער געווען מער איינצוליגען אונטער׳ן שטיין, און כ׳בין מיטגעגאַנגען.

ר׳ הענעך

נאָך אַזוי פיל מדבריות, טאַטע... כ׳ווייס נישט: וואו מ׳נעמט די כוחות, טאַטע!

די שטים

פון גבריאל׳ן

איין רגע איר פאַרטראַכט זיך נעמט איר מער כח-צו, וויפיל איר ווערט אָפּ פאַר׳ן גאַנצען טאָג געהן...

ר׳ הענעך

און שפייז? וואָס מ׳האָט זיך מיטגענומען און אָנגעגרייט, — לאָזט זיך באַלד אויס... קליינע עופה׳לעך מיט... און קיין מן פון הי-מעל פאַלט אויך נישט.

די שטים

פון גבריאל׳ן

פון טרוקענע בוימער, וואָס האָבען שוין צוויי טויזענט יאָר נישט נושא-פירות געווען,—וועט איר די שענסטע פירות אַראָפּ קלויבען. פון זאַמדען—תבואות אַראָפּנעמען; און פון שטיין וואַ-סער טרינקען...

ר׳ הענעך

און די חיות, טאַטע? מיט וואָס טרייבט מען אָפּ פון זיך די חיות רעות?

די שטים

פון גבריאל׳ן

מיט די אויגען. איר וועט געהן גלייך, נישט בלאָנדזשען,—ווע-לען זיי אייך קוקען אויפ׳ן פנים, אַריינקוקען אין די אויגען, און דערהערען אייער קול—וועלען זיי אָפּטרעטען.

ר׳ הענעך

און ווי לאַנג, טאַטע, האָט מען נאָך אַזוי צו-געהן, ביז מ׳וועט אָנקומען אויפ׳ן אָרט?

די שטים

פון גבריאל׳ן

ס׳אָרט איז נאָך ווייט, זעהר ווייט... און אויב איר וועט אויס-שטאַרבען אין דער מדבר, וועלען אייערע קינדער אַהין אָנקו-

מען!.. געהט, אַז איר וועט אַרויסקומען אויף די בערג, וואָס ביי ימים — וועט איר שוין אַרויסזעהן די שפּיצען פון די וועלדער און ביימער...

א ווינט געהט פאַרביי מיט אַ געפּייפּעריי, און ס'ווערט שטיל, אין הינטערגרונט איז פּוסט. מער נישט צו זעהן קיינעם. הוילע זאַמדען

ברוך

כאַפּט זיך דער ערשטער, וואָס נעמט לערנען מיט אַ מיד קול און מיט גרויס התמדה

מאַניע

וועקט זיך פון שלאָף

טאַטעלו, טאַטעלו, כ'האָב געזעהן, ווי די מכשפה האָט צוגעכאַפּט ס'ווייסע קעצעלע...

ר' הענעך

מיד

שלאָף, טעכטערל, שלאָף...

מאַניע

די מכשפה, וואָס איז אין וואַלד, מיט איין אויג, און געדרייטע הערנער... האָט מיך אויך געוואָלט אויפכאַפּען...

ר' הענעך

האָב נישט קיין מורא, יצחק וועט איר נישט לאָזען אַרויסקומען מער...

גיטעלע

אַ קראַנק קינד, מיט...

קלאַראַ

זי שטעהט שוין אָפּ...

איגנאַש

מ'זאָל נישט אַלע אָפּשטעהן...

ברוך

לערנט העכער, מער הארצרייסענדיגער

מאַניע

געהס-צו.

טאַטעלו, קום אַהיים!..

ר׳ הענעך

שלאָף דיך נאָך איבער אַ קליין ביס־ע די נאַכט כאָטש אי-ז
בערקומען... ביז ס׳וועט טאָג ווערען...

מאַניע

פאַרדעק מיך, טאַטעלו, כ׳האָב מורא...

ר׳ הענעך

דעקט איר איין מיט א טוך

שלאָף, טעכטער׳ל, שלאָף,
און וועסט נישט פילען די שטראָף;
מאַך צו דיינע אייגעלעך,
און חלום נאָך פון פייגעלעך,
פון פייגעלעך וואָס פליען,—
און האָבען זיך נישט וואו אָפצורוהען...

מאַניע

פיעשטשעט זיך

ניין, טאַטעלו, פון ווייסע-ען קעצעלע... ס פאלען גרויסע רעגען-טראָפען.

פאָרהאַנג.

אויפגעפירט צום ערשטען מאָל דעם 28-סטען פעברואַר יאָר 1914 אין טעאַטער „בקאַלאַ' לאָדז.

דירעקציע: יוליוס אַדלער—ה' שעראַצקי.

גבריאל	—	יוליוס אַדלער.
שרה'לע	—	פרייל. קאָניעווסקאַ.
ר' העניך	—	ליבמאַן.
קלאַראַ	—	פרוי בלייכמאַן.
ברוך	—	בלייכמאַן
איגנאַש	—	שעראַצקי.
יאַנוש	—	זאַנגער.
מאַניע	—	פרייל. גלעוויצקאַ.
אַלעק	—	קעניג.
גיטעלע	—	פרוי שושנה.
בראָנקע	—	פרוי אַדלער.
פאַכטער	—	טיטעלמאַן.
פאַכטערקע	—	פרוי ליפמאַן.

רעזשי: יוליוס אַדלער.

פאַר דער לעצטער צייט אינגאַנצען אויפגענ׳

באַאַרבייט דורכ'ן מחבר

ווארשע טוואַרדע 4 וו. 2

ערשינענע ביכער:

„פלאַמען" אַ באַנד געדיכטען פון ש. י. לאַנדינסקי. קינסט־לערישע הילע געצייכענט פון ה. בערלעווי. פאַר די דריי חדשים זינט דאָס בוך איז ערשינען, איז וועגען דעם שוין אַסך געשריבען געוואָרען. מיר ברענגען בלויז איינצעלנע ציטאַטען פון די פאַרשידענע רעצענזיעס.

„פון ש. י. לאַנדינסקיס לידער בלאָזט עפּיס אַ שטילער חעהמוט, אַ חשבון אי־בערן לעבען. דאָס לעבען איז ביי איהם אַ שטענדיגער יום־הדין. דער דאָזיגער טאָן לאָזט זיך אויך מערקען אין דער פראַכטפולער פּאָעמע: „איך און מיין שאָטען", וועלכע בליצט מיט אָריגינעלע געדאַנקען. אַ שעהנע באמת ביבלישע סטרופע לאָזט זיך אויך פיהלען פון די לידער: „פון שמואל הנביאס געזאַנגען", וואָס זענען גאַנץ אייגענאַרטיג געשריבען. בכלל האָט לאַנדינסקי מיט דעם דאָזיגען בוך גע־מאַכט דעם ערשטען געלונגענעם טריט אין גאָרטען פון דער יודישער פּאָעזיע.

(לאָדזער טאָגעבלאַט נומר 120 1920)

„ס'זענען אין דעם בוך פֿאַרהאַנען אַ סך לידער, וואָס זענען ווייך לויט [illegible] אינהאַלט. ס'פֿיהלט זיך אינדיווידועלע איבערלעבונג און אַ דרייסטער זיכערער טאָן".

(מאָמענט נומר 95 1920)

„דאָס ביכעל איז אינגאַנצען גענומען אַ זעהר געלונגענער אַריינטריט אין דער יונגסטער יודישער פּאָעזיע. מיט דעם ביכעל האָט לאַנדינסקי באַוויזען, דאָס ער האָט עפּיס פֿאַר אונז צו זאָגען און דאָס אין זיין אַרבייט ליגט אומבאַדינגט אַ צוקונפֿט פֿון נישט קיין מיטעלמעסיגען דיכטער".

(זאַגלעמביער צייטונג נומר 19 1920)

„דער וויכטיגסטער שטריך פֿון לאַנדינסקיס פּאָעזיע איז דאָס אומקערן זיך צו דער נאַטור. די ליבע צו דער נאַטור פֿאַרלאָזט אים נישט אויף קיין אויגענבליק די „וואַלדגעזאַנגען" זענען אַן'אויסדרוק פֿון אַיידעלע, נישט פֿאַרוויינטע געפֿיהלען. אין זיי האָט לאַנדינסקי געפֿונען אַן'אויסדרוק פֿאַר זיין כמעט פֿרויליכע צאַרטקייט און געפֿיהלפולקייט. אַן'אומבאַגרעניצטעס אַרויספֿיהלען די וואַלדשטילקייט באַלייט מיט מעלאַדישקייט.

צו שטאַרק צו קענען געהן מיט די אַלטע, פֿול מיט גוטען ווילען, פּשוט אין גייסט און גלייכצייטיג סענטימענטאַל — שטעהט לאַנדינסקי אויפֿן גרעניץ פֿון צוויי ליטעראַרישע עפּאָכען.

(Nasz Kurjer 18/IV 1920)

„קינדערלידער און קינדערגעדיכטען" פֿון ש. י. לאַנדינסקי מיט אַ פֿאָרוואָרט פֿון יעקב דינעזאָהן.

ערשטע אויפֿלאַגע—1918 דריטע אויפֿלאַגע (פֿערטע טויזענט) 1920.

דאָס שאַרעבלאַט געצייכענט פֿון י. זיידענבייטעל.

די דאָזיגע לידער, וואָס דער דיכטער ש. י. לאַנדינסקי האָט געשריבען פֿאַר דער ערשטער יודישער קינדערהיים אין וואַרשע, וועלכע איז געגרינדעט געוואָרען אונטער דער פּערזענליכער מיטווירקונג פֿון י. ל. פּרץ, און זענען דעם לעצטען געווידמעט, ווערען געזונגען כמעט אין אַלע קינדערהיימען פֿון פּוילען און ליטע, דאָס ביכעל איז זעהר וואַרים באַגריסט געוואָרען פֿון דער זשורנאַליסטיק און דער לעהרערשאַפֿט און האָט זעהר גרויס ערפֿאָלג. דעם גרעסטען טייל פֿון די רעצענזיעס האָבען מיר יעצט נישט אין אונזער רשות.

„רעקרוטען“ צווייטע אויפלאַגע, הילע געצייכענט פון ה. בערלעווי. די ערשטע אויפלאַגע האָט געהאַט אין פוילען גרויס ערפאָלג.

„מיט אַ קלאָרער פּשוטער שפּראַך, אָהן וועלכער ס׳איז בעזונדערער קינסטליכקייט, פיהרט ער פאַרביי אונזערע אויגען, די רעגענדיג־הערבסט־„ימים־נוראים“ מיטן אָנהייב ווינטער, ווען ס׳שלעפען זיך אין איינעם מיטן טרויעריגן וועטער דורך איבער די יודישע בלאָטיגע געסלעך אונזערע עלענדע פּריזיווניקעס מיט זייערע קלימעקלעך אויפ׳ן פּלייצע ערגיץ ווייט־ווייט — ווייס גאָט, אויב זיי וועלען ווען קומען אַמאָל ווידער... איהר דערזעהט פאַר זיך פאַרשוינען: בערל שייגעץ, דער לאַנגער שמואל, דער קליינער ברוכל, זייער הפקרות, זייער קאַטאַוועס־טרייבעניש, זייער צולאָזענקייט און זייערע שטיפערייען...

(לאָדזער פאָלקסבלאַט נומער 374 1917)

געזונטער רעאַליזם. עס פיהלט זיך טאַלאַנט אויף שריט און טריט. אַ שעהנע לעבעדיגע פאָלקספּראַך. דאָס בוך פאַרדינט אויפמערקזאַמקייט.“

(הלל ציטלינס בלעטלעך נומער 2)

צו אַלעם ערשטען איז גאַנץ ניי ביי אונז די דאָזיגע אונבעריהרטע טעמע. געשריבען איז עס איבער דעם לעבען פון די פּריזיווניקעס. נאָר מיינט נישט, אַז עס איז דאָס, וואָס שלום עליכם האָט אונז געגעבען „דער פּריזיוו“, וועלכער איז אויסען צו ווייזען די לעכערליכקייט פון יודישער מעטריקע־אָרדנונג, ווי מען מאָהנט אַ געשטאָרבענעם זוהן און מען רייסט קישקעס פאַר געלעכטער איבער די אַלע שפּיצלעך, דריידלעך, וואָס דער יוד האָט אַדורכצוגעהן. עס איז אויך נישט די פּריזיווניקעס פון מענדעלע מוכר ספרימס און יחזקל קאָטיק׳ס העלדען אין דער צייט פון „כאַפּער“. ניין, דאָס איז אַנ׳אַנדערער פּריזיוו, מיט וועלכען מיר האָבען זיך שוין איינגעלעבט עטליכע דורות לאַנג, נאָר וועלכער האָט נישט געהאַט נאָך זיין פאָרשטעהער אין דער קונסט און איז נאָך אין דער קונסט נישט געוואָרן אַריינגעטראָגען. און אָט אין דער הינזיכט איז בימקאָס בוך „רעקרוטען“ ניי וייל די דאָזיגע פּריזיווניקעס, שוין כּוֹ עטליכע דורות לאַנג, האָט נאָך קיינער נישט אָנגעריהרט און נישט געוויזען אין דער אמתער בעלויכטונג, און ה׳ פ. בימקאָ נישט נאָר וואָס ער בעלייכט זיי פון פּריזיוו־שטאַנדפּונקט, נאָר גיט זיי אַ בולטע רעאַליסטיש־געשילדערטע סביבה און העלדען פול מיט כאַראַקטער.

(יודישע זאַמעלביכער נומער 4 „ווייסענבערג פערלאַג 1918)

„אונטער די פליגעל פון טויט“ פון צ. זאַק. מיט 11 קינסטלערישע אילוסטראַציעס פון עקספּרעסיאָניסטישען מאַלער יעקב אַדלער.

דאָס איינציגע בוך אין דער יודישער ליטעראַטור, וואו די שלאַכטפעלדער, די שלאַכטען און די יודישע שרעקען אין פוילען און אין גאַליציען ווערען געשילדערט אין לעבעדיגע בילדער פון אַ שריפטשטעלער, וואָס האָט זיי אַליין מיטגעמאַכט.

„אַ שלעכטע פרוי און אַנדעריס" אַ באַנד ערצעהלונגען פון י. מ. וויסענבערג.

די דאָזיגע ערצעהלונגען זענען זעהר גוט אויפגענומען געוואָרען פון דער יודישער קריטיק. אַבהאַנדלונגען וועגען זיי האָבען פאַרעפענטליכט די קריטיקער: בעל-מחשבות, ניגער או"ז. וו.

„פון רויטען לעבען" פון יואל מאַסטבוים.

אַ ראָמאַן, וואָס שילדערט דאָס לעבען און די טעראָריסטישע אַקטען פון דער יודישע פ. פ. ס. אין 1905–6.

„אין לאַנד פון דער ווייסל" אַ פאָעמע פון י. פּעררע.

אין דער פאָעמע ווערט געשילדערט אין פאָעטישע בילדער ווי אַזוי אַ פוילישע פריציטע טאָכטער פאַרפיהרט אַ יודיש מיידעל צום שמד און בכלל דאָס יודיש-פוילישע לעבען.

„מעלאָדיען צו ש. י. לאַנדינסקיס קינדערלידער. הילע געצייכענט פון י. זיידענבייטעל.

„פאַרנאַכטענגאָלד" אַ באַנד געדיכטען פון יונגען, אָריגינעלען גאַליציאַנער עקספּרעסיאָניסטישען דיכטער אורי צבי גרינבערג, הילע געצייכענט פון ה. בערלעווי.

„מיינע מעת-לעת'ן" אַ באַנד געדיכטען פון ישראל שטערן.

פאַר דער קורצער צייט, וואָס דער יונגער, אָריגינעלער דיכטער ישראל שטערן האָט זיך באַוויזען אין אונזער ליטעראַטור האָט ער זיך מיט זיינע לידער קונה שם געווען אַלס איינער פון די אָריגינעלסטע.

„אין בבל" דראַמאַטישע פאָעמע פון ד"ר י. ב. ציפור.

דער מחבר פון דער „שכינה אין גלות", וואָס האָט זיך קונה שם געווען מיט זיינע אויסערגעוועהנליכע דראַמאַטישע פעהיגקייטען צו פאַרקערפּערען אין סצעניש בילדער אַלטע יודישע לעגענדען, שילדערט אין דעם דאָזיגען ווערק אין מייסטערהאַפטע, קינסטלערישע שטריכען די עפּאָכע פון גלות-בבל און דעם דעמאָלדיגען קאַמף פון יודישען פאָלק פאַר זיין באַפרייאונג. דאָס גאַנצע ווערק איז דורכגעפלאָכטען מיט אויסערגעוועהנליך שטאַרקע פאָעטישע שטימונגען פון יענער צייט.

